

TIDNING FÖR DEN SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORÖRELSEN.

Utgiven av Socialdemokratiska Kvinnokongressens Verkställande Utskott.

Stockholm 1909, A.-B. Arbetarnes Tryckeri

N:r 12
December

Prenumerationspris:
1: 20 pr helt år, 60 öre pr halvt
och 30 öre pr fjärdedels år.
Lösnummer 10 öre.

För redaktionen:
RUTH GUSTAFSON
Hagagatan 18, IV, 6. g.
STOCKHOLM.

Annonser å sista sidorna
pris 15 öre pr mm.
För expeditionen:
Elin Lindley, Tunnelgatan 1 B, I
Stockholm.

1909

Ellen Key,

kvinnan med det varma, klappande hjärtat, kvinnan med det samma modet att bryta nya vägar för nya, ärligare och förnuftigare tankar — fyller nu i dagarna — den 11 december — 60 år.

Få ha varit så smädade och vantolkade som Ellen Key. Det är ju alltid typiskt för småborgerligt stridsätt att låta förvrängningen och hänet ersätta argumenten. Detta har Ellen Key fått erfara. Men i likhet med alla stridande personligheter så har Ellen Key å andra sidan skapat sig många hängivna vänner och beundrare.

Det har framför allt varit en »kärlekens filosofi», som varit det dominerande i Ellen Keys författarskap. Ur detta alltid lika aktuella, komplicerade och så oändligt rika ämne har den frejdade författarinnan i en poetisk och formellt glänsande stil givit oss många synpunkter av bestående värde. Den kärlekens etik, som Ellen Key dyrkar, har kommit alla hycklande reaktionärer att himla sig över »lös moral», »degeneration» och »förledande av vår tids ungdom».

Men de, som kastat mest med sten ha alltid minst förstått Ellen Keys verkliga höga och nobla avsikter, vilka visserligen icke bliva nutidens lag — därtill står mänskligheten för lågt — men vilka med all sannolikhet i

väsentliga delar bliva framtidens moral och religion.

Socialismen, vilken Ellen Key i sin individualism sagt många varma ord om, kan i mycket räkna henne som en banér-

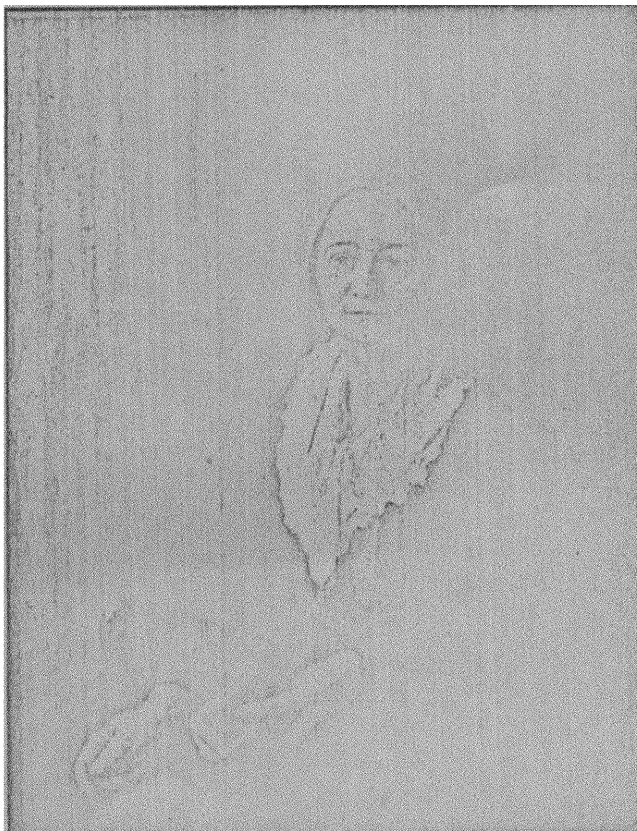
mer i d t, att hon visat den naturliga vägen för arbetet på kvinnans frigörelse. Överklasskvinnans emancipation har i henne haft en obarmhärtig gisslare; hon har i sina arbeten och i sina tal ständigt fört tanken på att den rätta frigörelsen är, att vi alla få vara kvinnor, fylla vår uppgift, känna vårt ansvar, men med rätt till samhällets aktning och respekt för kvinnan, modern, uppfostrarinnan.

Ellen Key har i Tyskland funnit sitt »andra fosterland». Där har hennes böcker gått i många och betydande upplagor. Men hon har dock längtat hem igen till »hatets och arundens land», och hon har förvisso alltid hälsats välkommen av en trofast och hängiven vänkrets, som kunde skilja på ord och ord; på äkta och oäkta pärlor.

När därför på 60-årsdagen hälsningarna gå till ELLEN KEY från när och fjärran — bära de inom sig även en hälsning och ett ärligt tack från den socialdemokratiska arbetarörelsen och främst från kvinnorna, arbetarkvinnorna.

Ett tack för mod och uthållighet, för bevarad tro och lågande entusiasm ända in i ålderns höst.

En hälsning åt den banbrytande anden, ty det är nog så som Ellen Key själv formulerade

Efter en tavla av EBBA PAULI

förare. Detta så mycket mer, som blott under socialismens ordning Ellen Keys filosofi skulle få de nödvändiga materiella betingelserna. För arbetets kvinnor har Ellen Key verkat; icke minst genom organisationen av »Tolsterna», men ännu

det en gång:

»Där först den ensamma yxan kling, går nu mängden med jubel och fanfurer.»

G.

Skolbispisningen i Paris.

(För Morgonbris.)

Efter diskussionen om skolbarnens bispisning, som på hösten förekom i svenska tidningar och de minst sagt underliga synpunkter som från samhällsbevarande håll framfördes om att efter storstrejken givmildheten mot de fattigas barn torde bli mindre, kan det kanske ha sitt intresse att se huru kulturländernas borgerskap ställer sig till denna fråga, för att med exempel därifrån stödja de fordringar som vi i förnuftets och rättfärdighetens namn måste ställa: att samhället ser till att var och en av dess blivande medborgare får tillräcklig både kroppslig och andlig vård och att det, samhället, när föräldrarna ej kunna fylla dessa fordringar, träder emellan även vad den kroppsliga vården beträffar.

Skolbarnsbispisningen är i Frankrike en mycket gammal inrättning. Redan innan skolgången blivit obligatorisk, uppmanade en skollag kommunalstämorna att uppmuntra bildandet av s. k. skolkassor, som skulle genom bispisning, premier och andra sätt uppmuntra föräldrarna till att sända sina barn till skolorna. Och då skolgången år 1882 blev obligatorisk, blev inrättandet av skolkassan det ävenså. I varje fransk kommun finnes sålunda numera en skolkassa.

Den franska lagstiftningen lämnar så mycket som möjligt åt frivilligheten. Men när den ålägger något, ser den alltid efter att möjlighet verkligen förefinnes för att åliggandet skall kunna utföras. Det är ju gott och väl att ett samhälle ålägger sina medlemmar att sända sina barn till skolan. Men för att barnet verkligen skall draga någon nytta av den undervisning det får, för att samhället verkligen i framtiden skall draga någon fördel av den gratisundervisning det ger, får barnet ej vara vare sig svultet eller fruset; det måste vara i gott stånd för att verkligen kunna tillgodogöra sig de kunskaper man söker ge det. Mat och kläder således åt dem som icke ha det och möjlighet att billigt köpa varm närande mat för de barn, som utan att vara egentligen nödlidande, av de långa avstånden på landsbygden eller av föräldrarnas frånvaro i arbete tvingas att i skolan nöja sig med en bit torrskaffning under middagsrasten. Blott på de villkoren kunna vi ha rätt att med stolthet tala om vår obligatoriska och kostnadsfria skolundervisning

utan att göra oss skyldiga till bluff och humbug.

Det är mot dessa båda fordringar den franska skolkassan söker svara genom sin »skolmäss» och sin utdelning av kläder. Skolmässen är öppen året om. Klockan halv tolv serveras middagsmålet; klockan fyra, då skolan slutar, chokolad och bröd. Den dag, jag besökte en skola i mitt kvarter, vankades det kokt oxkött och vita bönor, som sågo nog så aptitliga ut. Måltiden avsmakas och övervakas av en lärare eller lärarinna och inspekteras ofta av skol-läkare och skolkassans ombud. Man lägger an på att ge barnen så närande mat som möjligt. Potatisen är t. ex. nästan bannlyst och ersättes av makaroni, lins, bönor och dylikt. I småbarnsskolan få barnen köttet finhackat och grönsakerna i puré omväxlande med mjölkkrätter. Enligt franskt bruk medföra barnen gärna sitt röda vin. Dels genom att förbjuda att det drickes rent, dels genom att gratis tillhandahålla barnen en av de i Frankrike brukliga »tisanes», avkok på lindblommor, vissa grynn e. d. söker man emellertid vänja barnen av härmed. Som skolan ligger i ett jämförelsevis burget arbetarkvarter deltog blott ungefär en tiondel av eleverna i måltiden. I de fattiga kvarteren bispisas ungefär en tredjedel av barnen.

Av dem som deltaga i skolmåltiderna äro i genomsnitt en tredjedel betalande. Middagsmålet kostar 20 centimer — 15 öre — »aftonvarden» 10 centimer.

För att få gratis deltaga i skolmåltiderna ha föräldrarna att på ett papper ange sina inkomster, sin hyra och antalet oförsörjda barn, varefter skolkassans ombud skall företaga »en snabb och diskret undersökning». Denna består helt enkelt i ett besök i elevens hem för att konstatera att dettas inredning ej alltför mycket kontrasterar mot de givna uppgifterna. Ingen inkvisition! Man följer så långt medlen räcka den vanliga regeln för franskt *offentligt understöd*, såsom fattigvården benämnes, att hällre låta två ovärdiga få slinka med, än avvisa en värdig. I fråga om beklädnadsutdelningen samma handlingsregler. Alla de barn, som redan ha gratismåltider anses såsom behövande. För de övriga rättar man sig för att undvika onödig tidsödande kontroll efter skolföreståndarinnans uppskattning, tillseende, att gåvorna emellertid inte skola få någon karaktär av uppmuntran åt de »bästa» eleverna. Det är överallt de mest behövande man söker. Och

skulle man någon gång taga miste så är det ju till barnen det går, till nationens framtid, även om någon som möjligtvis skulle kunnat reda sig utan hjälp skulle få det.

Men ett dylikt system måste bli mycket kostsamt. Jag tror att jämförelsevis det pris av 18 centimer per portion som t. ex. måltiderna gå till, är lågt. Man undviker alla onödiga utgifter och köper klädesvaror »en gros» hos fabrikanterna. Mathållningen är utarrenderad. Inkomsterna utgöras först och främst av ett större anslag av kommunen. Vidare av skolkassemedlemmarnas årsavgifter samt slutligen av inkomsterna av Paris' marknadsfester. Tack vare sin halvofficiella ställning och den nytta de göra ha skolkassorna fått lov att anordna sådana på gamla marknadsdagar. De organisera marknaderna, bekosta belysning och de gatureparationer, som bli nödvändiga och få på dessa villkor auktionera ut marknadsplatsen till karuseller, cirkusar och kramstånd. Varje kvarter har sin speciella fest, som i fjorton dagar sprider glädje bland dem som ej ha råd att bekosta sig dyrbarare nöjen och skaffar pengar till kläder åt hundraden av fattigmansbarn, kläder som ej äro allmosor. Likagott då om en och annan aristokratisk husägare rynkar på näsan åt att »hans» trottoar upptages av dylikt rusk.

Det sympatiska i hela denna organisation av det franska skolkasseväsendet är, att det aldrig är fråga om »välgörenhet», om *allmosa*. Det franska offentliga och halvoffentliga understödet ställer sig, i motsats till t. ex. den kyrkliga välgörenheten och många länders fattigvård på den sociala nyttans och den sociala rättfärdighetens standpunkt.

Paris i november 1909.

Signe Garling-Palmér.

Årgången 1909 av **Morgonbris** finnes att rekvrirera å Morgonbris' exp. till 1. kr. Endast ett begränsat antal finnes, varför de som önska ha tidningen till inbindning eller i arkiv böra snarast insända rekvisition.

Gynna

Morgonbris' annonsörer!

Två kvinnor.

(För Morgonbris.)

Som glimt av dunkel glöd bland svar-
ta bränder,
än lustans eld i dina ögon brinner.
I fjärran nattens backståg försvin-
ner
och tidens finger dygnets blad nu vän-
der.

Se, därna rosor dö i dina händer!
Från bågarkantens rand en droppe
rinner
av vin, som ljuft om nattens orgier
minner,
då rusig vällust smekte dina länder.

Av dolt begär än dina lemmar rysa,
fast natten flytt och blodets blommor
frysa
till rimfrostblom i marmor kylig hy.

Så skall min fruktan se dig tusen
gångar
gå kall och skön ur dagens bot och
ånger,
som en Cleopatra beständigt ny.

Så varmt och vackert genom fönstret
strömmar
all eftermiddagssolens gula glitter.
Vid jungfruburens söm och sybord
sitter
ett rosigt flickebarn, som ler och söm-
mar.

Hon glömmar glad, vid skygga bröl-
lopsdrömmar,
all livets smärta, tärande och bitter.
Vid sol och sus och sång och fågel-
kvitter
hon ger sin längtans fåle lösa tömmar.

Rent som ett helgons vigda altarlagor,
av hemlig längtan full och blyga frå-
gor
två blåa ögons stumma glädje brann.

Hon ler och syr — men plötsligt stan-
nar handen,
därute knarrar steg på trädgårdssan-
den
och högt dess eko jublar — det är han!

Brutus.

Förbrytarproblemet och samhället.

(För Morgonbris.)

Av Helene Ugland.

»Wär's möglich? Könn't ich nicht mehr, wie
ich wollte?»

— — — — —
Blieb in der Brust mir nicht der Wille frei,
und sale ich nicht den guten Weg zur Seite,
der mir die Rückkehr offen stets bewahrte?
Wohin denn seh' ich plötzlich mich geführt?»

— — — — —
Är det väl möjligt? Kan jag icke längre
utföra det min egen vilja bjöd mig?

— — — — —
Är viljan i mitt bröst då icke fri?
Och såg jag icke vid min sida vägen,
som alltid öppen stod för återgåget?
Varthän har jag då plötsligt blivit förd?

(Ur Schillers Wallenstein.)

Intills för icke länge sedan existerade för det borgerliga rättssamhället intet förbrytarproblem; det fanns endast förbrytare och förbrytelser, vilka senare skulle sonas genom förbrytarens straff. Straffet var alltid en samhällets hämnd, som noga avpassades efter brottets storlek och tillämpades strängt efter lagens bokstav. Förbrytaren hade inför denna rättsåskådning upphört att existera som mänsklig individ; han var endast en brottsling, ett föremål för samhällets lagliga hämnd, ett ting, som bortskymdes av den lagstridiga handling, som han begått. Ehuru våra ännu gällande strafflagar fortfarande vila på samma förnufts- och rättsvidriga grund, så har dock uppfattningen i stort sett blivit en annan. Den allmänna meningen börjar allt mera att i förbrytaren se människan, och vetenskapen har redan länge sysslat med förbrytaren och sökt lösa förbrytarproblemet genom att undersöka och noga granska orsakerna till brotten och brottsligheten inom olika folk och klasser. Ja, till och med inom domarekåren har en mera mänsklig och förnuftig uppfattning rörande brott och brottslingar börjat göra sig gällande, och den svenska domarekåren har härvidlag icke lämnats alldeles oberörd, såsom framgår av vissa märkliga uttalanden från det hållet.

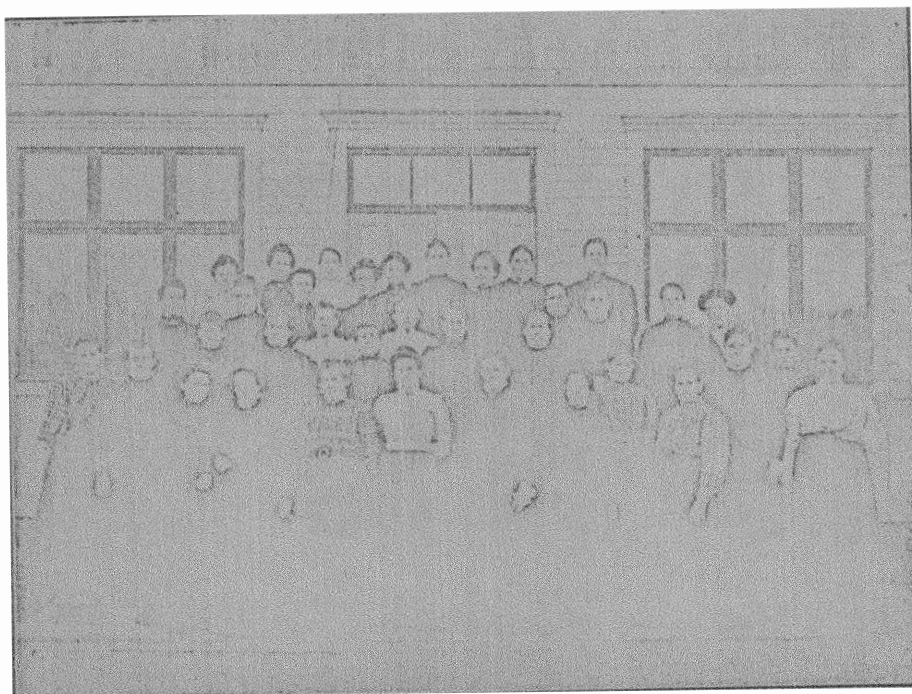
Att finna rätta lösningen på förbrytarproblemet har emellertid visat sig vara svårt nog, och den hetsiga strid, som de olika vetenskapliga skolorna utkämpat mot varandra, bär vittne om att det mänskliga livets gåtor äro svårtydda. Det går icke lika lätt att analysera en människosjäl som att tolka en lagparagraf eller tyda en dunkel stadga.

Såsom en oförsonlig motståndare till den gamla s. k. klassiska straffrättsko- lan uppstod den kriminalantropologiska skolan, och dess av professor Lombroso framburna och förfäktade lära antogs såsom vetenskapens sista resultat vid den första kriminalantropologiska kongress, som hölls i Rom året 1885. Den gamla skolan sysselsatte sig endast med brotten och utmätandet av straffen, den nya skolan återigen började med iver studera förbrytarens person, hans kropps- och själskonstitution, hans släktförhållanden, hans levnadsvanor o. s. v.

Under detta vittomfattande, svåra studium har den kriminalantropologiska skolans grundläggare, Lombroso, kommit till den uppfattningen, att förbrytaren är en särskild människotyp, en atavistisk företeelse, som redan i moderlivet predestinerats till brottet. Han tror sig ha upptäckt, att det råder ett slags »saltus in natura», att naturen verkligen gör språng, stundom framåt, men lika ofta tillbaka, och vid dylika språng tillbaka framkommer förbrytarmänniskan.

Teorien om den födde förbrytaren är väl för länge sedan av andra kriminalistiska skolor vederlagd, men den har dock sin stora betydelse däri genom, att den fört förbrytarproblemet in på den vetenskapliga forskningens plan. Redan vid den andra kriminalantropologiska kongressen, som hölls i Paris året 1899, blev Lombrosos lära underkastad en dräpande kritik, och som en utpräglad motståndare till läran om den födde förbrytaren framträdde nu den kriminalsociologiska skolan under ledning av von Liszt, Prins, van Hamel m. fl. framstående vetenskapsmän. Samma år bildades internationella kriminalistiska föreningen, vilken genast vann många anhängare inom alla Europas länder. Medan den kriminalantropologiska skolan huvudsakligast sysselsatt sig med förbrytarens person och på grund av därvid gjorda iakttagelser framkommit med sin lära om förbrytarmänniskan, grep den kriminalsociologiska skolan an att studera den sociala miljö, ur vilken förbrytare framgått. Utan att förneka de av den kriminalantropologiska skolan upptäckta individuella, biologiska faktorerna vidgade kriminalsociologiska skolan

KARLSKOGA KVINNOKLUBB

forskningsfältet, utsträckte detta till att omfatta även den sociala miljön.

Båda skolorna, fastän från början motståndare, ha under årens lopp allt mera närmat sig varandra, och nutidens mera bemärkta kriminalister bekänna sig till båda skolorna, utan dock att svära absolut trohet åt deras läror.

Enligt båda skolornas uppfattning är det nuvarande straffsystemet icke endast onyttigt, utan det är rent av skadligt, ty vad är det väl för mening i att ådöma en farlig brottsling en viss portion »straff» för att sedan, när strafftiden är slut, släppa ut honom igen utan tillsyn eller bevakning.

Vid första påseendet får man det intryck, att dessa båda kriminalistiska skolor på skilda vägar, som slutligen fört dem samman, funnit nyckeln till lösningen av förbrytarproblemet. De tyckas ha frigjort sig från den klassiska skolans ovetenskapliga uppfattning om brott och brottslingar, men hos den kritiska människan uppstår det likväl vid närmare granskning vissa tvivel. Ty vad mena väl dessa »positiva» skolor med en »förbrytare»?

En förbrytare är en människa, som begått brott mot gällande lag, denna enkla analys kan ingen förneka, men därmed är man ju i själva verket mitt inne i den klassiska skolans gamla skräpkammare igen, som vår partivän, d:r Sursky, så träffande en gång har uttryckt sig på tal om de positiva kriminalistiska skolornas forskning. Vi ha då återigen förbrytaren och brotten framför oss. Vad som däremot betraktas

och, förklaras såsom brott, beror helt och hållet på tiden och de samhällsliga förhållandena. Sålunda veta vi, att barns mord å föräldrar och föräldrars å barn, handlingar, som nu straffas med döden, en gång varit allmän sed hos alla barbariska folkstammar. Fosterföddning har varit ett av lag skyddat system, och utsättandet eller dödandet av späda barn har en gång i tiden åtnjutit skydd och stöd av lagen. Våldtäktsbrott har under vissa förhållanden varit tillåtet, och ännu så sent som i det nittonde århundradet försvarade den framstående kriminalisten Feuerbach våldtäktsbrott mot kvinna, vars rykte var mindre gott. En sköka kan aldrig bli våldtagen, menade Feuerbach, emedan man endast utsätter henne för samma handling, som hon själv givit sig åt. Feodalherrarnas behandling av de livegna under den »romantiska» medeltiden föll ingalunda under dåtidens strafflag. Rån, mord och mordbrand var under vissa förhållanden feodalherrarnas »rätt», och vem vågade väl anklaga dem för att de utövade sin rätt?

Se vi återigen på nutiden, så finna vi, att tusentals män, kvinnor och barn dagligen och stundligen äro utsatta för livsfara, utan att någon lag skyddar dem, utan att det betraktas som brott, att deras arbete exploateras av profithungliga kapitalister. Att hela den närande klassen systematiskt blir bestulen av den tärande, räknas icke såsom något brott, och icke heller bekymrar lagen sig om, att det redan i moderlivet lagligt skyddade barnet under första lev-

nadsåret eller sedan dör av brist på lämplig näring. De gällande lagarna äro mestadels skyddslagar för de härskande klassernas intressen, dels rena klasslagar (Åkarpslagen) mot den kuvade klassen. De, som bryta mot dessa bestående lagar, bli ju »brottslingar», och som sådana bli de föremål för kriminalantropologers och sociologers vetenskapliga undersökningar.

Man märker lätt, att man här har kommit ut på ett gungfly, där det är fara, att man skall fastna, om man icke söker säker grund i tid.

Vissa brott äro ju så vanliga, att ifall man gent emot dem skulle tillämpa lagens bokstav, så skulle över halva befolkningen hamna i fängelserna. Sådana brott äro horsbrott och ärekränkning. Synnerligast detta senare brott hör till ordningen för dagen, och det bleve synd om många utmärkta hederliga kvinnor, i fall de skulle stå till ansvar för allt, vad de sagt och säga om varandra bakom varandras rygg.

Tvivlet formar sig så småningom till en fråga: Ha då de kriminalistiska skolorna, när allt kommer omkring, orätt?

Ett svar har i dagarna lämnats av vår partivän d:r S. Ettinger i hans bok »Förbrytarproblemet i antropologisk och sociologisk belysning», ett kritiskt, historiskt bidrag till kriminalsociologien. Man får där veta, att med förbrytare menas icke var och en, som råkat i konflikt med gällande lag, utan sådana fysiskt och psykiskt degenererade individer, som, på grund av sitt allmänna tillstånd, utgöra en fara för sin omgivning. Kritiken är i bokens första del riktad huvudsakligen mot den kriminalbiologiska skolan, och sina påstående formulerar författaren på följande sätt i följande fem punkter.

1) Det finnes ingen särskild förbrytaretyp i antropologisk mening, inga speciella anatomiska, biologiska eller psykologiska förbrytarekennetecken. Förbrytaren är också ingen atavistisk företeelse.

2) Det finnes än vidare ingen född förbrytare i den mening, att någon bringar med sig hit till världen antimoraliska eller kriminella drifter, som nödvändigt måste omsättas i brottsliga handlingar.

3) De individer, som av Lombrosos skola anses såsom atavister och födda förbrytare, äro ingenting annat än kroppsligt och därjämte ofta psykiskt degenererade.

4) Denna degeneration är återigen icke

någon »kriminell predestination» och icke heller »kriminell predisposition», ty kriminell kan en degenererad först bli under vissa sociala förhållanden; han blir det endast lättare än en icke degenererad individ under liknande omständigheter.

5) De båda formerna för degenera- tion äro direkta eller indirekta följder av ekonomiska och sociala livsbetingel- ser, vilka verkat hämmande på krop- pens och andens utbildning.

Svaret är ju ganska tillfredsställande i det stora hela taget, och kanske, att man i bokens andra del, som inom kort utkommer, får ytterligare bevittna av- ståndstagandet från den standpunkt, som man skulle kunna kalla de kriminalisti- ska skolornas abc.

Men även denne författare rör sig med en del begrepp, som falla inom den klassiska rättsåskådningens område.

Även han gör ibland en titt in i »den klassiska skolans skräpkammare», där man alltjämt går till rätta med »förbry- tare», enom till straff och androm till varnagel.

* *

Så länge man ännu behandlar »för- brytarproblemet» som ett speciellt pro- blem, så länge man icke alltid klart ser människan i »förbrytaren» och »förbry- taren» i människan, torde man icke kunna lösa vare sig detta problem eller andra därmed sammanhängande. *För- brytarproblemet är problemet människan.*

En profetia.

Jag såg en gång i en syn en ung kvinna, som stod på en i baret utskjutande klippa och blickade in i solens gyllene djup. Jag såg att hon räckte händerna mot solen som i stark längtan. Hennes kropps alla linjer avtecknade sig tydligt mot bakgrunden av sol och rymd, och det syntes att hon bar ett barn inom sig.

Strax därpå hörde jag henne tala. Jag hörde, att hon talade som med bön i rösten men en jublande, stolt bön. Först lyddes jag till det sällsamt hänfödda tonfallet, men så småningom hörde jag även orden: »O, Sol, Sol, all din glans, din vishet, din värme, vill jag samla i mina ögon till näring åt barnet som är uti mig. Se, jag beder dig, o Sol: upplys mig, rena mig med dina strå- lars eld! Bränn bort all ondska och allt orent, som är i min själ — för barnets skull, som växer i mig.

Se, barnet, som växer i mig, skall bli en solens son. I sol har jag tänt honom livets låga, med sol har jag räddat hans liv allt se- dan, och jag har lovat honom åt din tjänst, o Sol, i alla hans livsdagar.

Hon lät händerna sjunka, slöt ögonen och tystnade. Det syntes mig som ville hon låta all den solglans hon fångat i blicken smälta in i sin själ och in i barnets själ . . .

Därpå hörde jag åter att hon talade, nu lugnare och med en dov klang i rösten, likt en sierska, som ser något, som sker långt borta: Se, mina bröder och systrar gå i fångenskap och i mörker. Deras dagar äro tunga och fyllda av hårt arbete, av sorg och tvivel. Jag bad då till Livet om nåd att få föda dem en befriare. Och Livet hörde min bön och svarade: 'Ja!' Jag tackar dig, o Liv!

Barn, du skall bliva stark och god och skön. Skönhet, Sanning och Lycka skall du predika för människorna. Och kanske skola de båna dig och slå dig och förbittra ditt liv. Men stolt och stor skall du vandra din väg fram, föraktande lögnen och hellre gå korset emot än förneka sanningen.

Barn, se! Hela det vida och mäktiga havet fångar jag i min blick för att därmed nära din själ. Jag går på bergen och söker sköna syner att ge dig att växa av. Alla sollysta vägar vandrar jag. All jordens färg och glans fångar jag i mina ögon och all rym- dens musik i mina öron. Varhelst en stor tanke susar fram, griper jag den i flykten och tänker den i din själ . . . Barn, män- niska, som lever i mig! Aldrig har ännu en kvinna så närt ett barn som jag. Skulle du då ej äga en frälsares själ! Skulle du då ej bliva oförliknelig i storhet, skönhet och sanning? Jo, Barn! —

Jag hörde ej mera, men jag såg den unga kvinnan böja sig ner som i bön. Längre såg jag henne så. Solskenet flöt i varma, väl- signande flöden ned över havets oändliga slätt och över kvinnan på klippan. Själ- fylldes jag av andakt inför synen, som jag hört och sett i morgonens stillhet. Och jag gick därifrån med gråt och glädje inom mig, hän till ensamheten, den stora älskade en- samheten, som bjuder till bön.

Emma Gustafson.

En berättelse med tragik.

(För Morgonbris.)

Av J. S.

Det var en gång en liten stad, ett Skräkö- ping bland alla andra men värre än de flesta.

En del folk påstod att det var en stor stad, därför att den hade mellan tjugu och tretti tusen invånare. Men i själ och hjärta blev den aldrig större än den var på den tiden, då den hade femtusen bara, och en spinn- maskin var den enda maskin i staden.

Det var en egenhet med den sta'n som slog varje främling som nalkades ute från slät- ten: först varseblev man inget annat än en blå dunst vid synranden. När man kom lite närmare så såg man att dunsten var rök och röken kom ur en tätstående skog av fabriks- skorstenar. Och ju närmare man kom sta- den, desto mer krympte hjärtat samman i bröstet på en. Den blev till ett enda stort stenbergs med solen gassande på och med en dimma av osunda ångor från träskret nedan- för, liggande som en lidandeskrans om hjäs- san. Man kände med sig att det fanns myc-

ke lite mänsklighet, mycke lite kärlek och offervillighet därinne — mycke grymhet, mycke hat, mycke självsökeri. Staden var som en jätte med en blyklump till hjärta och ögon som stirrade glaskalla och förla- mande.

Folket i staden var också ett folk för sig: det hade ett beräknande huvud och ett obarm- hertigt hjärta, om det hade något sådant alls. Alla ville de upp, alla ville de njuta och härska, och därför blev där så många för- tryckta och nödställda. Det var som om dammet ur fabrikskorstenarna hade sugit sig in i bröstet på folk och gjort det retligt och egoistiskt som alla sjuklingar.

Lyx och vällevnad hade gjort de rika till vrak, och superi och kryperi hade degenererat arbetarstocken. Det var sällsynt att en själ kunde finna en själ bland alla de tjugu, tretti tusen.

Dock var det några som inte var lika de andra. Det var dels sådana som hade kom- mit inflytande och vilkas hjärtan gripits av medlidande och människokärlekens hätskhet och dels sådana som voro så unga att lidel- sens nerv ännu ej blivit dövd hos dem.

Den andliga nivån kunde naturligtvis inte stå högt i en stad av stenhjärtan och sten- viljor, där invånarna kastats ihop på mindre än en tiondel av ytvidden i hus som delvis mest liknade svinstior, i en stad där glän- torna mellan fabriken uppfylldes av kyrkor och bönehus, vilka stod tätare än fåhus och vishusbodar i en välmågen bondby.

Det kom där i alla fall ut tre tidningar: den ena, stiftstidningen, av naturliga skäl konservativ, den andra för syns skull nämnd liberal men med ett konservativt gullhjärta av den tvättäkta sorten — och så den tredje som man inte vågade kalla för tidning och som det ansågs för en skam att nämna i kvinnfolks och anständiga personers närvaro. Den kallade sig själv radikal, men varje rätt- tänkande medborgare visste att detta namn endast var en täckmantel, under vilken de mest oblyga socialistiska och anarkistiska stämplingar och nidingsfunter smiddes ihop. Malisen påstod att tidningen (man må ursäkta mig att jag ändå använder ordet) inte hade mer än två prenumeranter, den ene en bror till dess redaktör, den andre en gammal av- dankad kyrkoherde, som levde på brännvins- advokatyr och smådeskrivierier mot allt gott och ädelt.

Ungt folk kan ju emellertid inte hjälpa att det ofta är lite anarkistiskt och socialistiskt anlagt. Och det var nu så att en hol del av gymnasiestorna skrev i bladet, under pseudo- nymor som voro kända av alla utom lärarna och föräldrarna.

Det är nu om en av dessa som det här handlar — och om en annan av dem som skrev i skandaltidningen. En kvinna näm- ligen.

Hon hade kommit till staden med folkskol- lärarinnans rang, heder och värdighet från ett av landets mindre seminarier, men hon hade lika liten håg för folkuppfostraryrket som för att lära sig fäkta eller sköta höns. Hon var kommen nästan utrikesifrån, det kunde man se på henne, och hennes röst bibehöll alltid ett litet främmande tonfall, något be- slöjat, dämpat, mystiskt. Någon hade spritt ut ryktet att hon var barn till en svensk ge- sant med en tscherkessiska, men att fadern inte ville kännas vid henne. Hur hon hade

bittat sig till Sverige kunde ryktet dock inte förklara.

Ett litet burrigt huvud hade hon, som var proppfullt med hugskott och nycker, och ett litet lättrojt hjärta. Hon hade inte många egna tankar, men hon förstod att samla upp lite här och lite där ur de stora tankarna, så att folk trodde att hon var mycke vis.

Men det som gjorde henne mest intressant för stadens ungherrar var att hon hyste revolutionära tänkesätt. Hon hade läst Carlyles arbete över den stora franska revolutionen sista året i seminariet och hade genast gripits av beundran för folkhjältarna och av hänförelse för folkets sak. Hon försäkrade själv att hon när som helst ville riskera döden på schavotten bara hon kunde hjälpa mänskligheten därmed.

Man kan tänka sig att hon aldrig fick några bjudningar till societeten, vare sig den större eller mindre. Först hon kommit till stan hade en gång kommerserådet, stadens överpamp, verkligen låtit bedja henne till en liten festillställning som han anordnat. Men hon bar sig illa åt, skrattade när man bad till bords och sade emot när prosten och kommerserådet i vapenbroderskap började racka ner på socialisterna. Och därför blev hon aldrig bjuden mer, om inte för annat så därför att man inte ville stöta sig med det mäktiga kommerserådet.

Skandalen var färdig när hon började skriva i det illa beryktade pressalsret. Det började genast gå historier om hennes levnadsätt, och det blåste upp en våldsam opinion mot henne. Stiftstidningen påyrkade rent av hennes avsättande.

Men allt detta gjorde bara att hon blev en remarkabel personlighet. När hon gick ner för stadens huvudgata på väg till tidningen såg alla sig om efter henne, och de grova nävarna lyfte en smul på mössorna.

Därnere på tidningen brukade det ofta sitta en ung man ur studentklassen. Han kom dit för att avyttra efterklagsdikter till en å två kronor stycket, och ibland så hade han med sig någon essay om en stor författare. Men stora författare är folk inte mycke piggt på, det visste redaktören, och essayerna kom därför aldrig in.

Redaktören var en snäll människa; och han kunde inte annat än tycka synd om ynglingen med enkronorsverserna och de inte säljbara essayerna. Och därför brukade han prata lite vänligt med honom emellanåt och profetera att han skulle bli en stor författare. För det tyckte ynglingen om att höra. Och om han talte om något annat nån gång, så var det mest om den lilla folkskollärarinnan och hennes käck upproriskhet. Och var gång han så gjorde satt ynglingen tigande och sög upp varje ord i sin själ.

Det är ju klart att ynglingen beundrade henne. — Vem kunde låta bli att göra det? tänkte han. Och hans livs största ärelystnad var att få bli bekant med henne, men han vågade aldrig tala om det för någon.

Efter någon tid tog han studenten och begav sig till akademien.

Ungefär samtidigt vann den lilla revolutionärskan ett stort litterärt pris i en tävling, som utlysts av en tidskrift i huvudstaden och vari även en del bekanta författare deltog. Hennes namn gick ut över landet, och hon fick anbud om medarbetarskap från de största tidningarna.

Då slog med ens opinionen om i staden igen. Man förlät henne de upproriska tänkesätten, och var och en betraktade det som en ära att kunna säga: »När jag i går afton träffade vår berömda författarinna...» Stiftstidningen sökte dra henne över till sig genom att erbjuda stora honorar; men hon sände in en revolutionsskiss så bloddrypande att redaktören kallsveitades och med ångest och bävan sprang hem till henne för att bedja henne ta den tillbaka.

Så fortsatte hon att skriva om förtryckare och förtryckta, och hennes ord blev snart avtryckta i de mest bemärkta publikationer. Folket slets om biljetterna när hon skulle tala på något möte, och en gång hade arbetarna spämt hästarna från vagnen och dragit den själva.

Men i alla fall förlät henne de mäktigande.

»Hon är ändå en kapacitet», sade de och var glada över att lite av hennes glans föll över dem.

Men den unge mannen gick på föreläsningar som han hatade och hörde vetenskapligt snusförnuft som han inte aktade en vittan värt. Och hans mod sjönk för varje dag han förlorade mer av sin mänsklighet i utbyte mot vetandets omänsklighet.

Då stod en dag budet om hennes litterära seger i pressen, och han blev varm om hjärtat. Den dagen stängde han in sig på sitt rum, grubblade halva dan och skrev andra halvan. Det var en tragedi han skrev, en tragedi i fem akter. När han nånsin en ung människa med skrivlust kunnat låta bli det tragiska?

Han skrev något annat med: ett brev med citat ur Nietzsche och Heine, med stort tal om övermänniskan och den egna kraften. Och sedan skrev han den lilla revolutionära blåstrumpans namn och adress utanpå.

Han gick som i rus en hel vecka efteråt och tänkte på den femaktiga tragedin och annat stort han skulle uträtta. Men när veckan gått kunde han inte hålla inne längre utan biktade för en vän.

— Hon är Sveriges största kvinna, sade han.

Han hade tänkt tillägga att hon var den vackraste också. Men han ville inte göra det, för han visste att vännen var en mycke cynisk filosof.

Hur det nu var, så förlorade han henne ur sikte efter någon tid. Han reste nämligen utrikes för att butelja in mer vishet och lagra på fack i sitt hjärnkantor och kunde inte såväl följa med händelser och ting härhemma. Men han skrev ofta sentimentala saker som handlade om den kvinna vars namn han inte vågade nämna, men vars porträtt han hade i ett tidningsurklipp som han bar i plånboken.

Han brukade ibland sitta och tänka i timtal på henne.

— När jag en gång blir en berömd man, resonerade han, kanske ändå lite mer berömd än hon, då skall jag söka komma in i de litterära koterierna. Och då en dag på någon estetisk aftonunderhållning, så möts vi händelsevis, och man presenterar oss för varann: »Den berömda författaren X och den berömda författarinna Y.»

Och så spann han tankens trådar vidare tills de nystade ihop sig i en ohjälplig oreda och han med ens vaknade till sig själv igen

och suckande såg sig omkring i sitt kalla, kala studentrum.

Men fast tiden gick och han var vorden en gammal student med examen och allt så kunde han inte komma sig för med att ge ut något. Den femaktiga tragedin hade han för längesedan stoppat i kakelugnen och med den en massa gymnasieterotisk poesi. Han började om på nytt konto men han hann aldrig till summa förrän han tröttnade och lade upp ännu ett annat.

Till slut insåg han att det måste ske slag i saken och packade därför sina koffertar och reste hem, fast besluten att realisera en del manus till någon bokförläggare. Han ville nu sätta allt på ett kort, våga och vinna — eller förlora.

All den oro som gnagt inom honom, försvann med ens då han fattat detta beslut. Han tog hemresan med ro, stannade fjorton dagar i Berlin och en vecka i Köpenhamn, och när han slutligen en vacker morgon steg av Malmöbåten och gick genaste vägen till det stora stationshuset för att omedelbart fortsätta färden norrut, kände han sig som en triumfator som kommer åter till sitt land igen.

Då han steg av på Centralen i Stockholm så stötte han oförhoppandes ihop med en vän från studenttiden. Denne föreslog en gemensam middag för att fira tilldragelsen, och så befunno de sig efter en stund bänkade tillsammans på en av de måndagsestaurangerna.

De pratade om gamla förhållanden och kände sig djupt rörda långt innan de kommit till kaffet med avec. Gemensamma vänner och fiender fick passera revy, kritiserats, tadelas, berömmas och efter granskandet läggas i minnets rymliga byrålåda.

— Apropos, du kände ju författarinna Y? frågade vännen honom när de sjunkit ned i en av schagsofforna i kafé och tänt var sin muggördelcigarr. Åtminstone har jag för mig att hon var från din hembygd.

— Jo, jag vet vem hon är.

— Hon är gift nu.

En het blodvåg slog igenom honom. Han kom sig inte för med att säga något på en stund. Han funderade: hon måste naturligtvis ha gift sig med en socialistledare eller — ett statsråd.

Och han frågade försagt:

— Vem med då!

Vännen nämnde ett namn, som han inte kände, och tillade efter en ny fråga upplysningsvis, att mannen ifråga var storgrosshandlare i Vimmerby eller Västervik och därtill reservunderlöjtnant.

Han kände med ens en brännande sveda i halsen och hade svårt att svälja. När servitösen i detsamma kom och skruvade upp gasen och han fick syn på hennes sinnligt utpyntade kropp, så gav han till ett skratt och sade högt:

— Fy fan!

— Vad är det? frågade vännen.

— Å, jag tänker bara på om jag inte borde debutera med en tragedi ändå, svarade han.

Och sen satt de tysta och stirrade på gatan där gaslyktorna började tändas och fotgängarna halkade sig fram genom oktoberdiset över den glatta gatan.

I JULETID.

I festprydd väning nu ljusen tändas.
O, vilket ljushav! Så ögat bländas!
O, vilken lyx, vilken glans och präkt,
som här framtrullats av guldets makt.

Och borden dukas så rikt och prydligt.
Betjänter buga så mjukt och sirligt.
Man äter, dricker, och druvans glöd
upplivar sinnet, gör kinden röd.

Kring granen, smyckad med ljus och
glitter,
små barnen dansa; dess glada kvitter
ger festen stämning, ty julen den
var barnens högtid och är det än.

Så lätt de sväva i dansens ringar, —
i ystra rytmer musiken klingar —
och ögon stråla så muntert glatt,
och läppar krusas av friska skratt.

Julhögtiden de gå till möte
med fröjd och jubel, ty i sitt sköte
den gåvor rika och dyra bär,
som lyckans gunstlingar den beskär.

Det varit brukligt, se'n gamla tider,
vid julen ömma för allt som lider,
och därför tiggår'n vid dörren står,
ett bibelord och en brödbit får.

Gå hem nu, arme, och duk a julbord
och üt din brödkant och läs ditt gudsord.
Har du ej hem? Är väl detta sant?
Här bland de kristna i kristet land!

Men dagar komma, när nådegåvor
vi mer ej tigga Ty jordens håvor
skall delas rättvist till en och var,
och hem och bröd vi då alla har.

Och uti kyrkor och tempelsalar
män håller gudstjänst, om Jesus talar;
hur han kom ned ifrån himlens tron
till jorden, fastän han var guds son.

Hur han här gick bland de små, och
ringa
och ville alla sin kärlek bringa.
Sant! Nazarenen den förste var,
som broderskapet predikat har.

Ja, fattig var han, han guld ej ägde,
och män'skovärde med guld ej vägde.
»Giv rätt åt alla!» hans lära bjöd.
»Om någon hungrar, bryt den ditt bröd!»

Men vår tids kristna, de vilja tvinga
oss proletärer att icke bringa
den minsta hjälp, ej en beta bröd,
till våra bröder som lida nöd.

Från predikstolen de ljuva orden
så mildt nu tolkas: »Frid uppå jorden!»
Kan frid den känna, som hungrar, säg?
Som dödstrött trampar förtvivlans väg?

Ni mammonsträlar, som njuten livet
i överflöd, blev er detta givet
av högre makter? Jag svarar nej!
Ni kallas kristna, men är det ej.

Att samla guld är er högsta lycka.
För att ert mål nå ni oss förtrycka
i de palats, där ni soven tryggt. —
Dem är det vi som med möda byggt.

I kristen mantel ni ofta höljer
den själ av is, ni inom er döljer,
den hårda, kalla och tränga själ,
som endast tänker på eget väl.

I nödens boning en moder sjunger
till sömns sitt barn, som förtärs av hun-
ger.

Den lille gråter och varje tår
ger modershjörtat så djupa sår.

Och moderns tårar med barnets blandas,
på frusna händer, de små, hon andas.
På härden elden har brunnit ut,
och ute hemskt viner stormens tjut.

Så tröstlöst ter sig det tränga rummet,
så kallt, så dystert i aftonskummet,
där fukten rinner från väggar grå
och nöden grinar i varje vrå.

På spiselhällen ett ljus ses flämta
sin sista låga, när klockor klämta
och kyrkan strålar av tusen ljus
och sänger skalla vid orgelbrus.

Vid klockans klang har den lille somnat
och tåren torkat och smärtan domnat.
»Sov gott, du lille!» så viskar hon,
den arma modern, med sällsam ton.

Förtvivlad knäpper hon sina händer
och upp till himlen en bön hon sänder:
»Från hungersnöden jag icke ser
en annan utväg, o gud», hon ber.

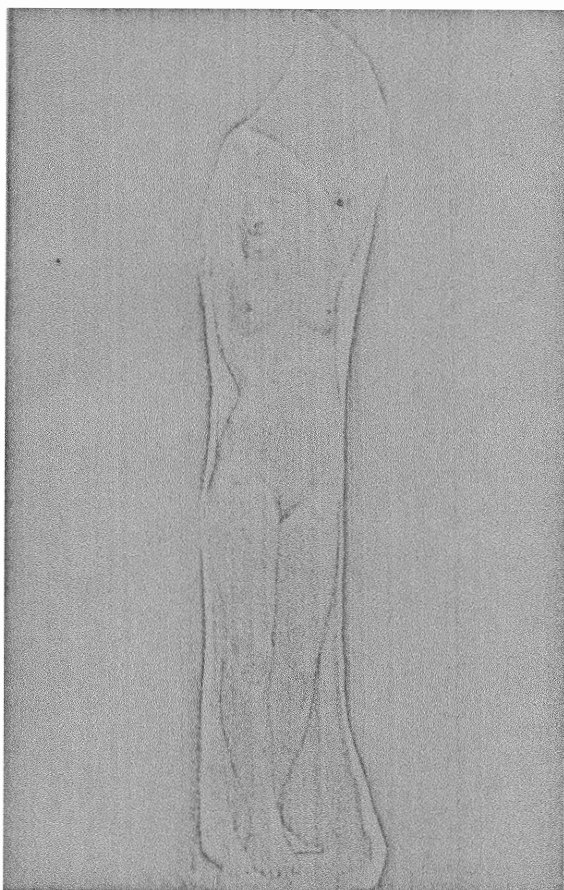
Men stormen tystnat omsider. Kvällen
blir lugn och fridfull. Från himla-
pällen
små klara stjärnor så vänligt ser
med milda ögon på jorden ner.

Och nattens timmar ur tiden tåga.
Det dagas åter och solens låga
i tränga kyffet en gyllne flik
så vänligt breder på tvenne — lik.

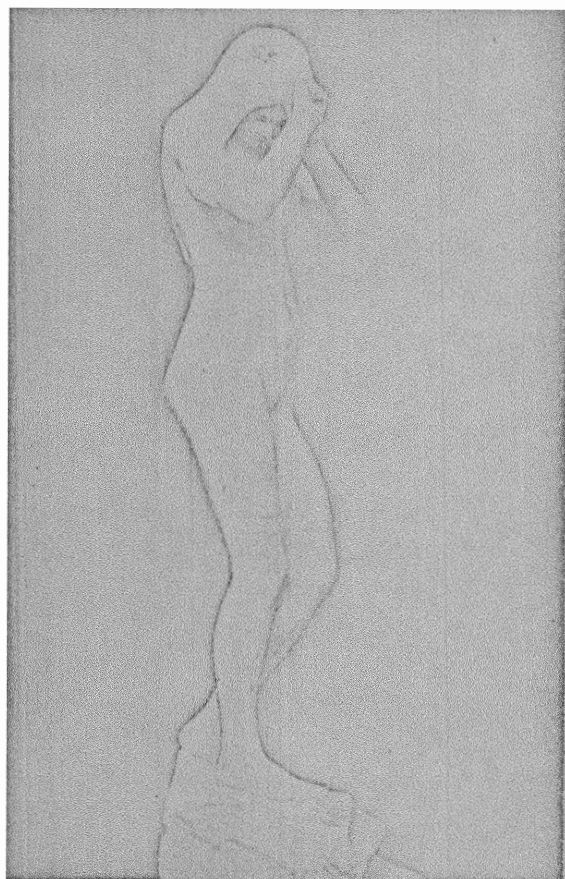
Mona.

NATTEN

LINNÉA

Nu firas jul!

(För Morgonbris.)

*Nu åter skall julen firas
på gammalt beprövat vis.
Med blommor av ord skall viras
en kärna av snö och is.*

*Med leenden skall nu döljas
det hat som i hjärtat bor;
med välgörenhet skall höljas
skarpspetsade rovdjursklor.*

*Nu "bliva vi alla lika"
ja — så som vi varit förr,
de mäktiga och de rika
på vakt vid sin stängda dörr.*

*De tända de vackra ljusen
och ropa om glädjen gällt;
de fattiga, många tusen
bli kvar uti nöd och svält.*

*Och härliga klinga orden
från guldsirad predikstol:
"Se, nu är det frid på jorden,
nu kommer till alla sol!"*

P. A. C.

EKO

Jultankar.

(För Morgonbris.)

*Klockor klämta. — Julhelg ringes in.
Blir det jul med fröjd i allas
sinn?
Blir det jul med verklig helgdags-
frid?
Eller jul med sorg och nöd och
strid?*

*Du, som glädjens, fridens hög-
tid är,
varför hålla alla dig ej kär?
Varför önskar mängen du ej
kom? —
Mängens gläd's, när som du vän-
der om.*

*Stilla skymning sänkes mer och
mer,
stora, vita flingor falla ner.
Stjärnor tindra klart på himmelen
glädjens högtid är nu här igen.*

*Klockor klämta, — julhelg ringes
in. —
Blir det jul med fröjd i allas
sinn?
eller jul som förut alla är? —
»Julehögtid» — det vi ej för-
står . . .*

HULDA HENRICSSON.

De norska kvinnorna i val.

TILL VAL.

II.

När jag kom in på »Kvindernes Kontor» i Folkets Hus, där Helga Thorsen regerade, fann jag att jag kom mitt upp i »Valgene». Där inne surrar det som i en bikupa. Kvinnor komma, kvinnor gå, och soffor och bord digna under digra packor valupprop till kvinnorna, jämte den lilla norska tidningen »Kvinden», motsvarande vår kära »Morgonbris». Och åt alla håll och kanter distribueras både upprop och tidningar. Telefonen pinglar oavbrutet och dagen lång råder en beskäftig iver därinne, *de norska kvinnorna* känna nu att männens blickar äro riktade på dem, *de känna sitt ansvar som »statsborgere»* i sitt älskade fria Norge, och det ligger en målmedveten säkerhet och käck friskhet över våra kvinnliga partikamrater i Norge.

Ett intensivt agitationsarbete har bedrivits av kvinnorna, som på det bästa sätt understötts av sina manliga kamrater i valkampanjen.

Fru Martha Tynæs, som av arbeiderpartiet uppstälts som stortingskandidat i Hannershaugs krets inne i Kristiania, hade samma dag då jag anlände, hemkommit från en flere veckors agitations-turné längs kusten och alla övriga kvinnor som »tala kunde» voro oavbrutet i elden under hela valkampanjen.

Det gällde ju att samla och väcka alla kvinnor, och förmå dem att delta i det politiska arbetet.

Inne i Kristiania var själva huvudfästet för agitationen. Där inne har man uppdelat staden i flere kretsar; i var och en av dessa finnes en kvindeförening, (i de största två). Hela antalet föreningar är 8 stycken.

Dessa »kvindeföreningar» bildade var i sin tur agitationshärden för kvinnorna i kretsen. De skulle sprida flygblad och valupprop, de skulle ombesörja husagitationen och de skulle svara för att allt blev ordentligt utfört.

Kommitterade gingo ur hus och i hus och agiterade. Ofta möttes de av slöhet och liknöjdhet, och då gällde det att väcka upp de sovande systrarna.

Det stora intresse kvinnorna visade för valen berodde nog på den intensiva agitation som bedrevs.

Jag kom, som jag sade mitt upp, uti valkampen och blev genast satt till arbete. Inne i själva Kristiania höll jag fyra föredrag för kvinnorna, i Stavanger två, i Bergen ett och i Trondhjem fyra stycken, alla utomordentligt väl besökta.

Det värsta var att en hel del kvinnor tyckte »det var så märkvärdigt att rösta», och mången liten arbetarhustru tyckte »att hon ej kunde gå och låta folk se hur dum hon såg ut».

I Trondhjem, där mötena voro mest lyckade och där jag hade god tid på mig, besökte jag i sällskap med fru Scheid, en av vallokalerna, just den i vilken hon skulle rösta.

Vi hade varit och besett den beryktade domkyrkan och så när vi voro färdiga därmed sade hon: »Nu skall jag gå och rösta.» Lokalen låg strax i närheten och hon bad mig följa med in. Det var på förmiddagen och ytterst litet folk, ty vid den tiden är blott »överklassfolket» ledigt. När vi kommo fram möttes vi av listutdelare. Där var »Höjre» och »Venstre» och »Arbeiderpartiet» och så ännu ett fjärde, »Kirkepartiet» och som listutdelare åt detta fungerade en äldre kvinna, klädd i svart huvudkläde, och hon kämpade med mod för sina listor, som dock högst få togo. Den gamla kvinnan, i sitt svarta huckle, kan just symbolisera hela Kirkepartiet — både i Norge och annorstädes.

Fru Scheid hade röstsedel med och vi trädde in. Där inne i den stora lokalen sutto valförrättarna under vackra flaggdekorationer. Jag tog plats längst nere vid dörren och gjorde mig så osynlig jag kunde. Jag hade ju ingen med-

borgarrätt varken *där* i det fria Norge eller i det halvryska Sverge, men fru Scheid, hon hade det. Hon tog sin lilla tös vid handen, en liten fyra års flicka, och marscherade fram. Hennes man satt med som valförrättare. Han gick ned för att hälsa på mig, men sade så: »Nej, nu maa jeg gaa og stemme med konen min» och så marscherade de fram till valurnan, man och hustru, och med sig hade de den lilla tösen. En hel familj vid valurnan!

Sedan gingo vi hem till mig och fru Scheid talade om hur *oerhört orättfärdigt* det är ställt i de länder, där man söker stänga ute kvinnan från sin »statsborgerret».

På kvällen skulle jag resa och mina kvinnliga partikamrater hade gått ned till tåget för att säga farväl. Jag hade hela fånget fullt med blommor och Trondhjems arbetaresångkör sjöng för mig.

På middagen var jag så i Kristiania och så på aftonen skulle kamrat Puntervold och jag tala samman i Lysaakerskretsen.

Det var ösande regn och kolmörkt, och när vi väl kommo till stationen, hade vi ett gott stycke väg att trava på uppblöta vägar, innan vi voro framme. Men mötet blev så utomordentligt gott så det ersatte alla de små obehag »isregn och kolmörker» förorsakade oss! Detta var mitt sista möte före valen, och när jag så skulle vända åter till Sverge var denna så hetsiga valkampanj en saga blott.

Socialdemokraternas röster ha mångdubblats, men *ännu* förmå de ej hålla »de förenade borgerliga partierna» stänga och »höjre» och »venstre» ha gått samman mot arbetarna! Men det norska folket har i sin hand *den allmänna rösträtten* — vilja de ej göra bruk av den — nåväl, då är skulden deras egen! För oss kvinnor här hemma i Sverge

KIRUNA KVINNOKLUBB

kan det vara nog så lärorikt att följa »de norska kvinnorna i val» — och visst är att de skött sig som »hela karlar» åtminstone inom arbetarepartiet.

Vi svenska kvinnor torde nog vara i många fall bättre skolade än våra norska systrar. Vi ha ute bland kvinnorna bedrivit en intensiv agitation, men den arbetsglädje och den schwung som ligger över de norska kvinnornas, sakna vi i närvarande stund på samma gång som vi sakna medborgarrätten. Ännu äro vi likställda med tjuvar, idioter och barn!

Men vår tid kommer väl!

Efter Lysaakersmötet vände jag åter hem till mitt land igen. Där sitter reaktionen lika bred än, men just de *olidliga* förhållanden under vilka vi leva i Sverige, gör att man känner sig obehaglig till mods när man ej är på sin post och deltagar där hemma i kampen mot reaktionens alla onda makter. Därför var det med glädje jag satte foten på svensk mark, fullt besluten att hugga i med arbetet därhemma så fort ske kunde.

Till arbete låtom oss gå!

Kata.

Vintertankar.

Arma proletärkvinnor! Samhällets lastdjur, som Krapotkin så träffande benämner eder. Mina tankar flyga vitt omkring till eder alla nu, som så ofta. Vintern är inne. Tvättens och rengöringens svåraste tid, isynnerhet för dem, som bo på landet, på "ramavischan" eller vid gamla bruks- och småstadshälor.

Där finns ingen annan vattenledning än kvinnan själv, brygghuset är oftast ett snuskigt, kallt och dragigt näste, och bassängen är en vak långt ut på en sjö, där nordan dansar polka över isen.

En torkvind är en utopi, som kanske blir verklighet år 3029. Ärade läsare! vill du följa mig in i ett proletärhem, noga granska och i minnet teckna allt vad du såg.

Vi träda in till någon av dessa kvinnor, som ligger djupast nere på samhällsbotten, hon, som har olyckssystrar i tusen tusental. Hon, som en gång drömde, såsom vi alla drömma, om lycka och sol i ett litet trevligt hem, som också en gång ägde flammande tankar och gyllene solblik...

Det är dunkelt därinne. Hon pysslar med den minsta av barnen medan hon lagar maten. Mannen glider snart in som en dyster skugga, äter, tiger och går... Hon ser efter honom med trött, likgiltig blick och hennes tankar gå sålunda: Nu är det sista rena

blusen som går... ungarna ha smutsat ner allt också... 20 gr. mycken snö... lu... den lilla är sjuklig... bäst vore om han fick dö... snart kommer tomvargarna från skolan... sillen är slut och Gusten måste ha nya halvslor...

Du vet att man har klandrat kvinnan för hennes bristande intresse för det ideella och höga, det andliga livets lyftning med ett ord.

Ja, så lätt det är att döma och att klandra...

Jag ser hur du pinas därinne, du vill ut, ut till solen och vidderna och människorna med den intelligentia pannan... det stora hjärtat... Du vill kvävas, du tyckes befinna dig bland djur och smuts någonstans i avgrunden. Kanske har du rätt.

Men tror du ej att också hon ibland kan längta ut, ut till ljuset och luften och livet? Arma barnstyngda, nedpressade proletärkvinnor! När jag såg dig gå där kutig, nedböjd, dyster, då kunde jag ej låta bli att gissla samtidens höga kultur. Jag kallade den barbarernas kultur och vetenskapen, forskningen nämnde jag de sysslösas nöje. Jag frågade med gråt i hjärtat och hatknutna händer, varför ej dess strålar lyste dit, dit ner... Vi uppfann man poler, planeter och stjärnor, vi sysslar man mer med att få reda på hur Marsmänniskan har det, än att ta reda på hur uselt, ruttet vi själva ha det på vår lilla planet? Vi glömde man nutid för forntid och framtid?

Ja, nutid skall le åt talet, men framtid skall förstå...

Vi slungar man ut teorier, glänsande sköna, snövitmoraliska... då man ändå aldrig skulle behöva sig om att i handling omsätta dem? Ord, fraser svämma på rullande skenor och gungande hav över världen, men såg du någonsin att en själ dök ned i eländet för att bringa reda och sol i tillvaron åt de mångtusende trälarna...

Du instämmer, nickar sorgset. Du går ifrån mig, jag är en av dem, jag måste stanna i mörkret... Du går ut till friheten och kärleken, snart glömmer du det obehagliga intrycket, men jag såg din varma själ lysa ur din tårfyllda blick och jag vet att i ensliga stunder skall du minnas och gråta...

Du skall minnas mig och mitt bittra tal och alla dem, som i elände, fårar, rivna över livets ondska.

Jag tänker ofta så där, då jag går

ensam, oförstådd bland mina lidande systrar. Jag ville säga er så många vackra ord, ville sjunga en sång för er om hopp, om framtid, sjunga milt som för den ensamme, döende parian, ville se sol i er blick, se en spänstig gång.

Men orden bli torra, melodien hård. Ni, som spetta vak och pulsa i snödrivorna med tvättbuttarna, ni som förfrysa kroppsligt, andligt, skulle ni förstå talet om inbördes kärlek och sammanlutning?

Kanhända skall ni en gång begynna tänka, bli kvinnor med själar...

Men så länge den arbetande klassen är fängslad i tryckta ekonomiska omständigheter skola kvinnorna gå som djur, bundna under en massa barn och sina tryckande bekymmer...

Blott fåtalet skall vakna och kämpa för befrielsen ur den andliga förnedringen. Fåtalet skall strida för flertalet, tills vi en dag ha planterat vår fana på solberget, där den kan ses av alla, nås av alla. Den dag, då lögn och humbug försvunnit från jorden, den dag då sanningen segrat, ty sanningen skall segra med tvingande nödvändighet.

Då skall jag ej mer se dig komma med slö, förtvivlad blick eller böjd som om du blygdes över ditt släktes förbannelse, nej, då skola vi sjunga och smeka och le och våra barn skola vi fostra till människor. Dogmer och förtal skola bannlysas från sinnesstora människors boningar och vi skola leva i kärlek till varandra.

M—j.

**Agitera för MORGONBRIS,
din EGEN tidning!**

Morgonbris kommissionärer

uppmannas att så snart som möjligt och senast den 10 jan. 1910 redovisa för utkomna oredovisade nr under 1909. Detta för att årsrevisionen i Morgonbris räkenskaper skall bli fullständig.

Sedan nr 11 ha många kommissionärer redovisat, vilket tacksamt erkännes och vilket blir synligt i febr-numret 1910, då fullständig redovisningslista införes.

När kvinnoklubbarna och övriga organisationer, som rekviderar Morgonbris, välja nya kommissionärer, böra de omedelbart genom styrelsen anmäla detta till Morgonbris exp.

Kvinnor och religion.

IV.

Då den okunniga och i fördomarnas hemska fängelse på livstid inspärrade allmogekvinnan, fabriksarbeterskan eller arbetarehustrun tänker på och uttalar ordet religion, uppstår helt säkert i hennes oskolade tankecentrum en kombination av feta präster, entoniga predikningar, bestående huvudsakligen av i en ständig kretsgång återkommande fraser, ceremonier med späda barn — och jag tillåter mig säga även vuxna barn — katekesplugg och många flera sådana onaturliga tillställningar. Denna uppfattning av ett så ömtåligt, upphöjt och framför allt *personligt* ämne, som religionen åtminstone bör vara tyckas de flesta kvinnor av folket ännu i tjugonde seklet hysa. Men hur skulle de kunna vara annorlunda? Hur skulle de med egen fri blick vara i stånd att betrakta livets såväl goda som onda sidor? De äro ju allt sedan barnåren bibringade den kunskap i vår »sköna härliga kristendom», som lär och bjuder oss att blint *tro* utan den ringaste reflexion. Faktum är att kvinnan i allmänhet är mannen underlägsen i intelligens, och hennes dagliga släp i egerskap av familjeslavinna är minsann ej heller ägnat att höja hennes andliga nivå. Hon har helt enkelt varken förutsättning för eller tillfälle till själens odling, som dock för en verklig människa bör vara ett livsvillkor lika väl som föda, kläder m. m. Trots vår så omskrutna höga folkbildning, som undfås i våra skolor, har den svenska genomsnittskvinnan av folket ännu ej tagit de första stapplande stegen på själsutvecklingens knaggliga stråt. Hon är ännu bunden av dogmer och traditioner och ännu gror ej tvivlets frö inom henne, huruvida präst- och kyrkväldets existens är nödvändig eller berättigad. Omedelbart efter det hon givit livet åt sitt lilla barn, låter hon kyrkan bestämma över det samma och upptaga i sitt »andliga» rike en liten osjälisk vareelse, vars enda instinkt är intagande av föda. När barnet uppnått den »mogna» åldern av 15 år — alltså fortfarande barn — låter kyrkan barnet avgiva löften, vilkas vidd och innebörd de ej äro mäktiga att fatta. Knytes en äktenskaplig förbindelse mellan man och kvinna, nog skall kyrkan stadfästa bandet — ej kärleken. Kort sagt, vid alla livets milstolpar från vaggan till graven tycks kyrkan ha privilegium att ingripa.

Om detta motsvarar behovet för själens eviga lycksalighet är det stora spørsmålet. Kristus, den djupsinnige moralfilosofen, behövde ej väldiga katedraler utan den fria naturen, ej kåpor och müssbakar o. d. uniform utan vanliga naturliga kläder för att uttala sina enkla, sanna och därför också odödliga ord till dem, som ville höra honom, varhelst han gick fram. Kristlig religion,

om man nu nödvändigt skall begagna denna benämning på hjärtats moral, bör vara byggd på grundvalen av sanning i stort och smått samt ärlig strävan att uppnå högsta möjliga fullkomning, ty *vill* man intensivt, då *kan* man också. Varje normal människa, man som kvinna, är av naturen utrustad med begrepp om rätt och orätt och vet varthän det leder, om man följer ena eller andra riktningen.

Genom en smula självbehärskning och stränghet mot sig själv samt större hänsyn till medmänniskornas liv och åsikter, skulle var och en i sin mån bidra till jordlivets förskönande och skapande av ett himmelrike redan här på denna planet, ty det är vanskligt att alltför säkert lita på ett kommande evigt salighetstillstånd efter mödorna här nere. Ett ljus och harmoniskt liv, där människorna älska och hjälpa, ej hata och motarbeta varandra var Kristi stora tanke, då han sade: »Allt vad I viljen människorna skola göra Eder, det gören I ock dem». Att vara kristen som Kristus var och ej en av antalet i ett dogmatiskt samfund skall varje kvinna sträva efter. Då först kan hon uppfylla sina största och mest ansvarsfulla av alla plikter, nämligen att dana barnen till sanna, fria och lyckliga framtidens människor, som mer likna det sanna idealet än nutidens hycklarskaror. Antikens störste tänkare, Plato, dyrkade detta ideal till den grad, att han kunde säga: »Sanning är Guds kropp och ljus är hans skugga».

Verdandi.

V.

Motto: Kämpa en god kamp och behåll tron.

Fru redaktör!

Ni inbjuder till diskussion över ämnet »Kvinnor och religion». Jag har läst de två första artiklarna med stort intresse och medan jag medgiver att mycket av det som Edra korrespondenter säga angående religionens inflytande, såsom det blivit lärt av kyrkorna, är sant, håller jag icke med dem helt och hållet. Jag tror i själva verket att sann religion verkar för framsteg och utveckling av människoslägtet. Men nu för tiden är så mycket av den s. k. kristendomen, som kyrkorna lära, icke kristendom alls, utan går den i stället rakt emot den lära som »timmermanssonen från Nazaret», Jesus Kristus förkunnade. Sann kristendom leder till socialism; en agnostiker *kan* vara en god socialist, men en sann kristen *måste* ovillkorligen vara socialist. Och om vi handlade efter kristliga grundsatsar i vårt industriella livs alla olika grenar så skulle resultatet bli en socialiststat. Sverige, liksom England, kallar sig själv ett kristet land, men om det verkligen vore det så skulle det vara en socialiststat.

Jag tror inte världen ännu har någonsin skådat ett sådant land, styrt enligt Jesu Kristi lära. Att kristendomens grundsatsar, omsatta i det praktiska livet, äro ingenting mer eller mindre än socialism, erkännes allt mer och mer av den engelska kyrkan och många präster, både i den nationella kyrkan och även bland nonkomformisterna predika och lära socialism oupphörligen såsom det enda sanna uttrycket för Kristi lära.

Men kvinnorna borde inte nöja sig med att blint mottaga prästernas lärdomar; de måste hava frihet att tänka, studera och väga intrygen om religionens sanningar för sig själva, och måste godtaga, tro eller kasta bort dem enligt deras egen inre övertygelse. Jag tror att en socialistkvinna, som tror på Gud och det godas slutliga seger över det onda, det rättas över det orätta går i striden för frihet och jämlikhet dubbelt beväpnad. Men jag medgiver naturligtvis att religionen är eller borde vara en rent personlig angelägenhet, emedan den helt enkelt är förhållandet mellan varje individuell själ och Gud, och allt efter som detta kommer att erkännas skall det gradvis inskränka prästernas makt till dess att slutligen vi troligtvis komma därhän att prästerna bli obehörliga helt och hållet och varje individuell själ skall dyrka Gud i anda och sanning.

Det är emellertid i England åtminstone många präster, som kämpa för jämlikhet, frihet och broderskap. All heder till dem för att de handla så, ty det är icke en lätt väg de ha valt. Det är mycket mera, som jag skulle vilja säga, men jag finner det mycket svårt att uttrycka mina tankar på svenska. Ehuru jag har levat i detta vackra land nu i 18 månader är det likväl mycket svårt för mig att skriva eller tala språket.

Men ett sista ord: antingen vi tro på någon religion eller icke, låt oss kvinnor gå framåt, hand i hand hela världen över, verkande för den stora sanning-, frihets- och rättfärdighetssaken och vi skola slutligen vinna seger.

Elizabeth.

VI.

Om någon tränger sig in i mitt hem för att förstöra några saker, som av ett eller annat skäl äro dyrbara för mig, om de än äro aldrig så betydelselösa för andra, ja, rent av förefalla dem vara riktigt skräp, så finns det väl knappast mer än en mening om det orättrådiga i ett dylikt förfaringssätt.

Men huru länge skall det dröja, innan människorna visa respekt för de *andliga* värden, som av olika tänkande skattas så olika? Huru länge skall det dröja, innan tolerans och vidhjärtenhet bli grundvalarna för omdömen i stället för ofördragsamhet och trängsinthet?

Det är nog ej alla människor, som klargjort för sig vad religion är, men de känna med sig tydligt, att den är något värdefullt, som ej får förfaras, att den är en kraftkälla, som man dric-

ker ur, därför att den släcker en törst, som intet annat kan släcka.

Att religion är enheten i all tillvaro, sambandet mellan alla varelser, grundvalen för all harmonisk utveckling, vägen till lycka, därom äro ju meningarna delade, men att den för de flesta människor innebär ursprunget till allt, som de känna av godhet, hängivenhet och dyrkan är visst.

Om många bland dem, som i kyrkorna söka tillfredsställa sina religiösa behov, ej fullt förstå predikantens ord, om många kanske ej heller hålla uppmärksamheten spänd, så att de fatta fulla sammanhanget i en predikan, så är detta ej det väsentliga. Att genom åhörande av en predikan få flera kunskaper är ett gott, men vida viktigare är själva hängivenheten mot religionen, som visar att man erkänner andliga makter; som visar att man tror på att livet har en mening och att man själv har en uppgift att fylla just på den plats man är ställd. Om jag genom min religion, som ger mig förnöjsamhetens glada anda, lär mig förstå, att jag bör arbeta just på den plats, där jag är ställd, att jag genom att där utföra mitt arbete väl, kan höja hela det arbetsområde, inom vilket jag arbetar, så bidrager jag med mitt arbete, hur oansenligt det än må vara, mer till det helas utveckling och framåtskridande än den människa, som i arbetet endast ser slavgöra och som i tron på andliga makter endast ser slaviskhet. En sådan människa söker i sin oförnöjsamhet komma bort från den plats i samhället, på vilken hon är ställd, och hon lyckas, om hon äger en viss arbetsskicklighet och en viss intellektuell utveckling. Men då hon lyckas, är hon en av dem, som draga de bästa krafterna bort från detta arbetsområde och sålunda hjälpa till att sänka hela dess nivå.

Allt verkligt framåtskridande vilar på en andlig grund. Därför äro de kvinnor till välsignelse, vilka inom sina hem, även utan att äga kunskap, hålla fast vid sin tro på de andliga värdenas uppfostrande, stärkande makt.

S. A.

Stockholms Allmänna kvinnoklubbssångkör

fyllde en dag under hösten sina 10 år. Den har för länge sedan hunnit göra sig ontyckt och värderad långt över Stockholms gränser genom sin utomordentligt goda samsjungning och sina vackra klara stämmor.

För klubben har kören varit till verkligt stor nytta, då den på en mängd, ja, de flesta agitationsmöten, fester och föreläsningar medverkat och höjt stämningen.

Kören är mycket anlitad av Stockholms arbetarekommun, Folkets Hus och större fackföreningars olika fester och "begeistringen" när den sjungit är storartad, stormande.

Så äro vi också alla stolta över vår

sångkör, då vi veta, att även i detta ha de borgerliga kvinnorna att lära ut av oss, men vi äro ännu mer stolta över vår sångkör, därför att den är oss till en så god hjälp i arbetet för agitation och upplysning för det gemensamma målet.

Morgonbris bringar med dessa ord ett varmt tack för alla vackra drömmar och sagor, alla stolta tankar, manande, väckande, varma, vår egen sångkör i strålände, klara toner sjungit in i våra själar.

R. G.

Till Arbetarkvinnan i vräkningarnas land!

*Så ofta i festliga salar
med vin i sin fyllda pokal
man reser sig upp och talar
om kvinnan som ideal.*

*Man talar om kvinnan som moder
och om kvinnan så vit som snö,
om kvinnan som mannens roder
till lycksalighetens ö.*

*Om kvinnan som sockerdocka,
som ädelsten, stjärna, ros,
i tal så tunna och tjocka,
att hälften kan inte tros.*

*Men jag vill min stämna höja
och taga min hatt i hand,
och för arbetarkvinnan böja
mig vördsamt i Sverges land.*

*Ty så som de delat nöden
och så som de värdat hem
och barn, är det kärt att i döden
med glädje man går för dem.*

*De vråkas, de svälta, de lida,
se skövlade hem och härd,
men, de gå vid mannens sida,
med sin hjältediga gård.*

*Hell, Sverges arbetarkvinna
som mannens trogna kamrat,
när hennes gård vi besinna
så: hell hennes hjältedat!*

(Järnarb.)

BLUSMAN.

Gynna Morgonbris' annonsörer!

Morgonbris kan, genom att få ett begränsat antal annonser bliva ekonomiskt starkare och därmed även få möjlighet till att i sitt textinnehåll bli värdefullare än vad hittills varit möjligt. Därför vädja vi till våra läsare att i första hand göra sina uppköp hos Morgonbris' annonsörer, på det tidningen hos dem och andra affärsmän kan få insteg som en för dem värdefull tidning, av vilket vi alla kunna draga fördel.

× Ett ord i all blygsamhet.

I anledning av en pågående debatt om den moderna kvinnan skriver förf. Marika Stjernstedt i D. N. följande:

Den moderna kvinnan är på tapeten just nu. Här ha vi friherrinnan Annie Åkerhielm, som i en artikelserie söker henne i litteraturen och avbasar henne i de missshagliga exemplar hon tycker sig finna. Där ha vi kvinnliga diskussionsklubben, som ger Annie Åkerhielm replik genom att förklara, att den moderna kvinnan alls icke är skildrad i modern litteratur och att den stridbara författarinnan således slagits mot sina egna väderkvarnar. Och så är frågan uppe och kan gå vidare.

För min del skulle jag vilja börja med att formulera den så här: Vad mena vi egentligen med en modern kvinna?

Icke sant? Var och en av oss får en bestämd föreställning, när vi höra ordet renässanskvinnor. Vi tala också om 30-talskvinnan, den romantiska, om 70-talskvinnan, den föga utvecklade, tålmodiga hemkvinnan, om 80-talskvinnan, till vilken vi gärna knyta föreställningen om vidundret i stärksaker, kort hår, glasögon och abstrakt vetande, kort sagt, emancipissan. Men 80-talet har gått, 90-talet har reagerat som sig borde, och hurdana stå vi nu, döttrar av alla dessa -tal, vi som var för sig gärna vilja vara en modern kvinna?

Idun har i dagarna sin pristävlan för framställare av "Stockholmskan" i bild. Det kunde ha sin lustighet att erfara, vad våra kvickhuvuden med penna eller stift skulle ha att ge, om det gällde "den moderna kvinnan". Jag är rädd att vi fingo — ingenting alls. Den ena försökte sig med en elegant dam, klänning från Paquin, vetande från Uppsala och order från Hellas, en demimonde med studentexamen; den nästa fann lösningen hos den "tänkande" kvinna, som väl vet att samhällsförstånd är ett mycket viktigare bagage att föra med sig än förtjusande individuella nycker; den tredje gav oss kanske i alla fall ännu en variant av man-kvinnan, ty utdöd är hon icke. Men kurtisanen och sedlighetshyenan, den angenämt bildade, den målmedvetet husliga eller den snälla, gammaldags gåsen (som heller aldrig utdör), de kunna alla ta varandra i hand. Någon samlad typ för vad vi söka efter kommer ingen av dem att ge oss. Vår tid är mångfaldens och våra kvinnor äro mångfaldiga. Det generella, bärande draget hos dem alla, det de ha gemensamt alltså, och som en gång skall göra deras gemensamma fysiologi, det är: ökat självförtroende.

Vi ha 80-tals-emancipissan att tacka för en hel del. Det var hon som sopade portgången och bara uppbar smälek för det. Hon hade männen emot sig och de flesta kvinnorna. Hon

var icke på modet och hon var kanske icke ens själv värst målmedveten, om hon också var högröstad. Hon följde en rörelse i tiden på samma sätt som alla sekterister följt rörelser; hon kände att något måste bli av, en väg öppnas, likgiltigt varthän. Portgången var belamrad och hon åtog sig som sagt att hålla i sopkvasten. Nu har hon gått bort i obemärkhet, som en förbrukad tjänare.

En av den tidens kvinnor var från början ett huvud högre än de andra. Hon förstod, hon tänkte, hon var någon, hon kunde icke gå i hjord. Det var Ellen Key — jag hoppas läsaren hade namnet på tungan långt innan jag utskrev det.

Hon kunde icke gå i hjord, hon gick alltså ensam och fick stå ensam. Hon tog resolut steget ut ur portgången och upptäckte före någon annan hos oss att stora, nya landvinningar funnos att göra. 80-talets arbete, det fick betyda vad det betydde, men vi skulle vidare: vi skulle icke allenast emancipera oss, vi skulle individualisera oss.

Man har väl aldrig mera grymt gjort Ellen Key orätt än då man korsfäst henne för de brott eller blunder, till vilka ett blint driftliv lett enstaka kvinnor! Sedan man läst Ellen Keys böcker och glömt dem igen — läroböckernas öde! — står väl ändå som summan av dem denna sats klar och tydlig: Giv akt på dig själv, anså dig själv! Var sträng! — En doktrin, så konträr som möjligt till den som bjuder att låta sig saklöst trilla i väg som det faller sig! Men den mänskliga dumheten kan säkerligen aldrig överskattas.

Näväl, nu äro vi då framme vid Ellen Key, ja, vi ha till och med passerat henne, ty vi leva fort, och sedan man dock öppnat en hel del bildningsmöjligheter för oss, begagna vi oss tacksammt av så många som möjligt. Vi anså sålunda långt ifrån att den moderna kvinnan skulle vara den renhåriga s. k. Ellen Key-adepten. Som jag sade: vi ha läst och vi ha glömt, — men det sitter alltid något kvar. Och det som sitter kvar är emellertid inte så litet, av vad som konstituerar själva vår tidstyp.

Giv akt på dig själv, anså dig själv! Var sträng! — Se där nya ord, en ny anda. I århundraden har mannen varit kvinnans samvete. Nu börjar kvinnan bli samvete själv. Hon väljer, hon prövar, hon ansvarar för sina handlingar, hon går in i sitt eget hjärtas lönnrum och väger sig själv mot samhällslivets stora vikter. Det är nytt, det är ovant, hon får ännu nervattacker, och hon ursäktar sig själv och säger: Jag är i alla fall bara en kvinna. Vem som helst vet att jag är avhängig av min fysik på ett helt annat sätt än en karl! — Men det hjälper inte, hennes nya sinne för rättvisa tar överhand; hon fortsätter: Det är sant, att det finns också stackare till karlar, värre än någon av oss: det är

inte det det gäller. Det gäller vad var och en i sin mån kan göra, och att vi kvinnor i vår mån hittills gjort alldeles för litet. Det gäller det! Upp och tag nya tag! Var sträng!

Vågar man inte formulera lösenordet för den nya kvinnan ungefär på detta sätt? Jag frågar. Och låt henne sedan vara erotisk eller inte, hård eller lös, docent eller strumpstopper-ska eller vad ni vill. Det ligger icke ens i hennes åsikter, hon kan beundra fru Stéenhoff eller fru Bååth-Holmberg eller vår första kvinnliga riksdagsstenograf, detta betyder i sak ingenting. Hon är i alla fall med bland dem som utforma ett nytt ansvarsmedvetande i kvinnosjälen, hon är med i vår tid — till och med om hon aldrig så önskar att hon sluppe vara det!

Och nu har jag kommit runt och är tillbaka där jag började. Och nu ställer jag mig nästa fråga: Varför ha vi ingen verkligt modern kvinna, som går och står ibland oss och som vi kunna peka på? Varför ha vi ingen typ? Vi ha yrkeskvinnor av alla möjliga slag och vi ha ett fåtal rätt framstående kvinnor (ett ringa fåtal, om vi ställa dem i jämlik linje med männen!), men vi ha icke Den moderna kvinnan. Icke i livet alltså och icke i litteraturen. Vi be förgäves om den moderna kvinnan!

Ja — naturligtvis. Historien kan icke vara färdig medan vi göra den. Om någon evolutioneras just nu, är det väl kvinnan; hon är under full utformning. De kvinnor, som skulle skriva om henne, de äro själva under utformning; de som skulle vara henne, de begära henne ännu av sitt eget innersta. Men hon kommer, hon kommer. Det är roligt att leva just nu, till och med för den, som varken tillhör Föreningen för kvinnans politiska rösträtt eller Kvinnornas diskussionsklubb eller någon som helst framåtgående kvinnlig sammanslutning! Det är roligt, ty från alla håll hör man hur det ropas, och om också den ena skriar ve, där den andra sjunger upp, så anar man att detta betyder föga. Alla längta vi nu ur formlösheten, och längta vi endast ärligt och bärkraftigt nog, så skola vi en vacker dag ha lyft fram Den moderna kvinnan. Och där står hon som en ny Venus ur skummet, mycket vackrare än den gamla, vacker av ett vackert allvar.

Strängnäs i november 1909.

Notiser.

Danmarks radikala regering och kvinnorösträtten.

Utsikten för kvinnorna i Danmark att få sin rösträttsfråga löst av den nya radikala regeringen, som upptagit denna fråga på sitt program, torde icke vara allt för säker, skriver

”Dagny”. Möjligen kommer den radikala regeringen endast att helt kort sitta vid styret och får då ej tid att genomföra den kvinnliga rösträtten. Att regeringen inom kort skulle kunna komma att avgå, beror på att den kommit till makten under en mycket egendomlig politisk situation. De radikala ha icke majoritet i Folketinget, och när då någon fråga kommer upp, där de äro i minoritet, avgår regeringen. Emellertid är det för närvarande fullkomligt omöjligt att uttala sig om förhållandenas utveckling, oförutsedda kastningar kunna komma att inträffa, och skulle den radikala regeringen bliva sittande till efter nästa val och då kanske få majoritet i Folketinget, kommer den naturligtvis att genomföra rösträtt för kvinnor. Den är ju, som bekant är, förklarad anhängare av detta krav, och i ett tidigare nummer av Dagny ha vi varit i tillfälle att omnämna det radikala partiets grundlagsändringsförslag, vilket ju skulle medföra rösträtt åt kvinnorna. En grundlagsändring är emellertid i de flesta fall ej så lätt genomförd, och allra minst torde den vara det för närvarande i Danmark.

Kvinnlig skolinspektör i Norge.

Frågan om kvinnliga överlärare och skolinspektörer är för närvarande av stor aktualitet i Norge, och med största intresse har nu mottagits nyheten om att Kristiansands skolstyrelse tillsatt en kvinnlig lärarinna, fröken Alvide Nielsen, som inspektris för en av folkskolans avdelningar. Lönen är lika med de manliga inspektörernas. Fröken Nielsen har under ett par föregående år skött platsen som tillförordnad, och inga röster höjde sig nu mot hennes tillsättande som ordinarie.

Stortingsvalen i Norge.

Det är endast en kvinna, fröken Anna Rogstad, som i egenskap av suppleant för herr Brattie gått in som eventuell stortingsrepresentant vid de nu avslutade norska valen. Fröken Rogstad är folkskollärarinna i Kristiania och av arbeterskorna känd som stockkonservativ och okänslig för alla humanitära strävanden. Som exempel därpå omtalas, att fröken R. vid ett tillfälle alldeles bestämt motarbetat en reform, som gick ut på att få kommunal bispisning av fattiga skolbarn.

Fröken Gina Krog, uppställd av Uranienborgs (Kristiania) radikala grupp, erhöi 863 röster. Hennes motkandidat, strängt konservativ, gick in med 9,033 röster. Vår partivän, fru Martha Tynäs, fick 2,521 röster och hennes liberala motkandidat vann över henne med 5,141. Vid ett andra val i Tromsø gick den konservativa kandidaten in med 380 röster mot fröken Garfjelds 264.

Ända in i det sista deltog kvinnorna energiskt i valagitationen. Såsom talare nämnas på den konservativa sidan fru Marianne Närup och fröken Elise Heyerdahl, för liberalerna frö-

ken Anne Holsen, fröken Kristine Bonnevie och fröken Anna Rogstad, för socialdemokraterna fru Martha Tynäs, fru Gudhild Ziense, fröken Helga Thorssen, fru Kata Dalström och i övrigt så många kvinnor, som kunde och önskade agitera för valen, på den radikala sidan fröken Gina Krog, fru Louise Keilhau och doktor Dagny Bang.

Yrkesfarekommittén,

vilkens utlåtande väntades komma till allmänhetens kännedom under nov. månad, har tillstyrkt förslaget om kvinnlig yrkesinspektör.

ÄNDÅ!

*Och levde du i syndfullhet vid flödande fester,
förnedrad i kejsarens slott
och skändades din renhet av rusiga gäster,
— en enda förlöftit och förstätt.*

*Och tömde du i ånger den bittraste drycken,
som bräddats av smärtornas rus,
och tvättades i tårar dina fläckade smycken
— en enda bjöd dig frist i sitt hus.*

*Och fore du så vida ifrån min vandrings
oro
som solen ifrån masken i mull,
till dig mitt hjärtas tankar och drömmar ändå
foro,
allt för din unga däjilighets skull.*

BRUTUS.

ORGANISATIONER äro ekonomiskt ansvariga för sina kommissionärer av MORGONBRIS!

Morgonbris 1910.

Morgonbris går från och med nästa nr i sin andra årgång som den socialdemokratiska kvinnorrörelsens egen tidning. Den har under det nu snart förflutna året sökt, så långt det varit möjligt och med sina begränsade resurser, att fylla sin uppgift och har *Morgonbris* så till vida lyckats däruti, att

den skaffat sig många trofasta vänner och erkännande för sin redliga strävan.

Att *Morgonbris* har en stor uppgift att fylla bland arbetarklassens kvinnor är självklart. Vi kunna ej förvänta att den dagliga arbetarpressen, som har rörelsens alla grenar och intressen att bevaka, i alla detaljer kan ha tid och öra för våra frågor, och därför är *Morgonbris* såsom agitations- och upplysningstidning nödvändig för kvinnorna.

Då det därtill är synnerligen nödvändigt att det politiska intresset höjes hos de arbetande kvinnorna, så att de bliva helt insatta i de stora samhällsfrågorna, kommer tidningen att fortfarande och som hittills, så långt det är möjligt, följa dessa, och tages främst hänsyn till de frågor som beröra kvinnorna och deras intressen.

Morgonbris måste därför följa de olika partiorganen in i alla arbetarhem, på alla verkstäder och fabriker där kvinnor finnas, ty genom sin egen tidning få kvinnorna kännedom om arbetarrörelsen, om den politiska och fackliga solidariteten och om den sociala frågan i sin helhet.

Morgonbris kan därför också få anses som den bästa agitationen bland kvinnorna och borde helt naturligt alla ungdomsklubbar, fackföreningar, verdandiloger, kvinnogillen och andra organisationer inom arbetarrörelsen, som ha kvinnliga medlemmar, se noga till, att *Morgonbris* äges och läses av alla organiserade kvinnor.

Morgonbris utkommer en gång i månaden och utsändes till kommissionärer och organisationer omkring den 1:sta i varje månad.

Prenumerationspriset är 1: 20 pr år, 60 öre pr $\frac{1}{2}$ år, 30 öre pr $\frac{1}{4}$ år, postarvode inberäknat. Prenumeration emottages å alla postkontor.

Lösnummerpris såsom förut 10 öre pr exemplar med 20 proc. avdrag för organisationer och kom-

missionärer och redovisningsskyldighet en månad efter varje nummers mottagande.

Organisationer äro ekonomiskt ansvariga för sina kommissionärer.

Alla brev och meddelanden rörande *Morgonbris* sändas till fru Ruth Gustafson, adr. Hagagatan 18, IV ö. g., Stockholm.

Rekvisioner och redovisning samt allt som rör expeditionen sändes till fru Elin Lindley, Tunnelgatan 1 B, I, Stockholm.

Morgonbris har haft glädjen att till medarbetare erhålla de mest framstående förmågor i de olika frågor *Morgonbris* behandlat, såväl som *Morgonbris* kunnat visa, att inom arbetarklassen och partiet det finnes många kvinnor som utvecklat sig till att kunna föra det "skrivande ordet" för agitations- och upplysningsarbetet bland sina klass-systrar.

Det skall bli *Morgonbris*' främsta uppgift att med sina förutvarande medarbetare och med de nya som komma och som vi söka upp, att få *Morgonbris* ännu mer innehållsrik, gedigen och omväxlande och således bli en kär, välkommen gäst hos *alla arbetarkvinnor, i alla arbetarhem.*

Med partihälsning:

Soc.-Dem. Kvinnokongressens
v. utskott.

Till kvinnoklubbarna.

Vi uppmana kvinnoklubbarna att snarast på sina möten taga upp frågan om det bästa sättet att agitera för »*Morgonbris*» och att få dess upplaga allt större. Då »*Morgonbris*» är klubbarnas tidning är det deras ovillkorliga plikt att på alla sätt stödja den och få den ut överallt. Det är icke nog med att varje klubb rekvirerar så många ex. som gå åt till klubbens egna medlemmar, utan bör varje medlem sälja tidningen, så att alla kvinnor på platsen känna, läsa och äga »*Morgonbris*». Klubbarna böra tillsätta flera kommissionärer vid sidan av huvudkommissionären, vilkas

uppgift då skall vara, att alla kvinnor genom »Morgonbris» följa den socialdemokratiska kvinnorörelsens arbete för vårt gemensamma mål.

Vi veta det väl, att ju större »Morgonbris» upplaga blir, ju starkare blir ekonomien, och får »Morgonbris» därigenom möjlighet till att genom goda bidrag på alla områden verkligen fylla sin stora uppgift.

Låt oss fördubbla upplagan och till nästa år ha den uppe i 20,000 ex.

Låt »Morgonbris» bli landets största kvinnotidning.

Det kunna vi om vi vilja det alla.

Med partihälsning:

Soc.-Dem. Kvinnokongressens v. utskott.

«Ett intermezzo.»

»Vorwärts» har i sitt nummer för den 9 nov. (den löpande årg:s 262) gjort en framställning av den i Morgonbris' augustinumner tryckta uppsatsen »Ett intermezzo» och fru Wicksells svarsinlägga. Red. meddelar däri jämte referatet bl. a. den märkliga underrättelsen, att den aldrig har fått motta något beriktigande från fröken Martina Kramers. Efter att ha avtryckt slutorden i kamrat Skölds slutreplik, yttrar tidningen:

»Vi äro också av den åsikten: Våra kvinnliga partikamrater höra inte hemma i kvinnorösträttskvinnornas krets. Vorwärts har inte ett grand att ta tillbaka, dess framställning var fullständigt objektiv och dess kritik ytterst mild. Skymfliga tillmälen förändra inte i ringaste mån den reaktionära och arbetarfientliga prägeln hos kvinnosportens världsförbund.»

Barnens lag.

I England har »Childrens Charter» (Barnens lag) trätt i kraft. Bland annat innehåller den:

Att lämna ett barn utan tillsyn i ett rum, där eld finnes, straffas med nära 170 kronors böter, om barnet på något sätt skulle därigenom bliva skadat.

Strängt straff för dem, som låta barn tiggja eller icke avhålla dem därifrån.

Försäljning av tobak till barn, som icke fyllt 16 år, straffas. Cigarretter få ej under några villkor säljas till barn, men väl annan rökotobak, om icke tobakshandlaren har skäligen anledning misstänka, att barnet köper varan för eget bruk.

Varje polis eller parkvakt är skyldig

att taga från barn de cigarretter och cigarrettpapper, som de påträffa hos dem. Barnen få (förstås) icke röka å gator, parker o. s. v. De skyldiga skola anhållas och visiteras.

Barnen under 14 år få icke medtagas å värdshus och få icke givas berusande drycker, annat än under vissa undantagsfall. Brott häremot straffas strängt.

Ungdom ställes inför särskild »barn-domstol». Ingen under 16 års ålder kan dömas till döden.

De talrika barnföreningarna i England hälsa den nya lagen med glädje och hava sänt tacksamhetskrivelser till regeringen.

Från arbetsfältet.

Brev till Morgonbris.

Arboga soc.-dem. kvinnoklubb, som nu arbetar för andra gången, tycks nu ha övervunnit de första och största svårigheterna.

Den 28 okt. hade klubben en storslagen fest på Folkets Hus, besökt av så många den stora lokalen kunde rymma. Fru Kata Dalström höll ett med stormande applåder mottaget föredrag över ämnet: »Kvinnan och politiken». För denna fests ordnande fick klubben av arbetarekommunen mottaga ett belopp av nära 40 kr. Vid ett föregående tillfälle har arbetarekommunen och soc.-dem. ungdomsklubben överlämnat agitationsbidrag åt vår klubb, förutom all annan hjälp vi mottagit från det hållet.

Här i samhället råder en lovvärd enighet organisationerna emellan och några större luckor i leden har ej storstrecken gjort.

Vad som våra manliga kamrater allt för mycket förbise, är deras kvinnliga anhörigas intresserande för vår rörelse.

Det borde inte längre finnas en man, som inte vid varje tillfälle som givas sökte att väcka sina kvinnliga anhöriga — syster, hustru eller andra — till förståelse för vår gemensamma sak.

Men det tycks vara så, att man endast vill tala vid kvinnorna om obetydigheter och aldrig om allvarliga saker, som röra samhället och kvinnorna som medborgarinnor, för att sedan låna oss därför att vi ingenting veta.

Dock ser det ut som skulle det »felet» växa bort, då ju ändå många män och isynnerhet organisationerna hjälpa oss energiskt med agitationsarbetet.

En hjärtlig hälsning till alla kamrater från Arboga arbetarkvinnor gm L. O.

Brev från Kiruna.

Kirunas socialdemokratiska kvinnoklubb sänder sin hälsning till kamraterna landet runt. Vår klubb är liten, men solidariteten och enigheten är desto större inom densamma. Medlemssiffran står för närvarande på 89. Sedan den första februari i år ha vi fått 43 nya kamrater med oss i klasskampen. Men vi ha ännu många emot vårt arbete. Här uppe i Norden bland fjällen är marken hårdbruten. Sommaren är så kort, så att den sköna midnattssolen ej hinner smälta den stora ismassan och den frusna jorden, som stelnat under de långa vintermånaderna, men upplysningens sol skall en gång komma, hoppas vi, och borttaga alla hinder i vår väg, så att arbetet kan med hastigare fart fortsättas med att upprätta den nya samhällsbyggnaden, vilket är både kvinnors och mäns gemensamma sak att delta i. Därför, kvinnor, som ännu stå liknöjda och oförstående om vad vårt stora kulturella arbete gäller, kom med oss, ty, den som ej är

med oss, den är emot oss! Därför vilja vi nu, när tillfälle givas oss, hälsa järnvägsmännens kvinnor och övriga på vår plats välkomna in i vår klubb. Där är allas självskrivna plats.

Även få vi omtala att vi i sommar haft två stora allmänna möten med endast kvinnor, för att upplysa dem om, vad egentligen den strid har gällt, som våra män kämpat med lockoutherrarna och arbetsgivarna. Och efter de upplysningar som givits, så har det visat sig, att bland kvinnorna har den stora obröteliga solidariteten varit rådande till stor glädje för oss alla.

Ja, vi kvinnor måste komma ihåg att vi kunna vara till en stor hjälp i klasskampen. Det har visats även i sommar att så är. Och är kvinnan med i ledet så kan hon bättre sköta om hemmets och familjens »finansministerplats», både i freds och ofreds dagar.

Snart skall en ljusare tid randas för alla Morgonbris' läsare, önskas genom klubbens kassör

M. S.

Brev från Ortvik.

Kära Morgonbris!

Skall nu äntligen uppfylla löftet om att skriva brev angående vår klubbens arbete. Klubben bildades den 5 oktober efter föredrag av fru Selma Tärnlund från Sundsvall, vilken klargjorde kvinnorörelsens betydelse. 17 medlemmar antecknade sig i klubben.

Klubben tycks skrida framåt, trots platsens stora okunnighet om kvinnorörelsen. Men vår strävan är att få alla arbetarkvinnor med och klubben beslöt på sitt senaste möte att flitigt agitera för att få kvinnorna vakna i de ämnen som ligga oss närmast, *kvinnans frigörelse*.

Klubben har haft en höstbasar, vilken inbrakte en vinst av 54 kr.

En av klubben anordnad paketauktion för våra utkastade kamrater vid Utansjö inbrakte en summa av 38 kr. 26 öre. På en lista insamlades 22 kr. Insamlingen fortgår ännu.

Fru Tärnlund har även hållit föredrag här på platsen över ämnet: »Sexuell hygien och moral i modern belysning», för många uppmärksamma åhörarinnor.

Till sist en hjärtlig hälsning till alla kamrater landet runt från Ortviksklubben genom Frida Bäckström, sekr.

Årsfester.

Notala kvinnoklubb firade sin andra årsfest den 14 nov. med föredrag av frkn Julia Ström, sång, musik. Festen var tyvärr fåtaligt besökt.

Oxelösunds kvinnoklubb firade också sin 2-åriga tillvaro den 28 nov. med en talrik besökt fest med föredrag av Ruth Gustafson, musik och kaffe. Den alltigenom bästa stämning var rådande.

Efter festen höll klubben ordinarie möte och fick då nya medlemmar. Av mötets förhandlingar, som fördes under utmärkt god parlamentarisk ordning, fick man det bestämda intrycket, att denna klubb arbetat sig över gerombrottet och är nu en av vårt lands bästa socialdemokratiska kvinnoklubbar.

R. G.

Ändringar till Minneslistan.

Asarum: Magda Johnsson, Nötabråne.

Grängesberg: Fru Paulina Brogren, Källfallet nr 9.

Sparreholm: Fru Maria Fredholm.

Trollhättan: Selma Dahllöf, Juno nr 5.

Låt Morgonbris följa med partitidningen till varje arbetarehem! I varje hem, där en partitidning finnes, bör även Morgonbris vara.

En arbetarehustru
borde icke köpa annan symaskin än
Solidar-Symaskinen,

som är den yppersta i hand-
deln, av största fullkomning
och ger största valuta. Vi
bjuda fullaste garanti för att
de med vårt firmamärke för-
sedda maskinerna äro ett fa-
brikat, som på teknikens nu-
varande ståndpunkt är det
högsta som kan uppnås och
övertäffas icke av något annat fabrikat. Sär-
skilt förmånliga betalningsvillkor.

Symaskinsaffären SOLIDAR,
Wasagatan 52, STOCKHOLM.

Ateljé Gustin.
Fotografi- & Förstoringsateljé
Drottninggatan 93. Rådmanngatan 61.
Allm. telef. 230 83
REKOMMENDERAS.

Förstklassigt arbete. Moderata pris.
Föreningar och korporationer erhålla rabatt.

BJÖRNRINGEN

Laga skyddat märke.

är elegant, svårart ej fingret,
liknar fullständigt 23 karats
guld och är oöverträffad i
hållbarhet. Pris 2 kr.
Finnes endast hos Guldsmed
L. JENSEN, Tegnergatan 19, Stockholm.

Sänd i dag

20 öre i frimärken till porto och Ni erhåller gratis prov å 15 sorters
gott Kaffe i pris från 65 öre t. o. m. 1:30 pr kg. Vid köp av hel
bal om 60 å 70 kg. levereras kaffet fraktfritt vid Eder närmaste järn-
vägs- eller ångbåtsstation, mot efterkraf eller förskottslikvid. Minsta
parti 10 kg. Om så önskas kan det erhållas av flera sorter isärvägt till samma pris och
fraktfritt, blott partiet uppgår till 60 å 70 kg. Anmoda Edra vänner och grannar att bli va
med om att köpa kaffe från

K. W. KARLBERG. Kontor och Lager **Idungatan 5,**
samt Postadress: **Stockholm.**

Butiker: Mästersamuelsgatan 11. Döbelngatan 44. Norrtullsgatan 24.

Den **BÄSTA** julklapp en organiserad arbetare kan giva sin hustru, moder, sy-
ster, dotter eller kvinnlig anhörig är ett prenumerationskvitto för **MORGONBRIS 1910.**

Morgonbris kostar i prenumeration för helt år 1:20, tre kvartal 90 öre och
halvt år 60 öre.

Klipp ur nedanstående prenumerationsblankett och prenumerera omedelbart å
MORGONBRIS för år 1910.

Hos postanstalten i .....

N:r .....

rekvireras för år 1910:

Nr i taxan	Tidningarnas namn	Antal exemplar				Abonnemangs- avgift	
		1:sta kv.	2:dra kv.	3:dje kv.	4:de kv.	Kronor	öre
	"Morgonbris"						

..... kr. .... öre kvitteras.

DAMER!

På avbetalning

utan förhöjda priser

Beställda
Kappor,
Dräkter och
Kjolar.

Goda varor, moderata priser. Fördel-
aktiga betalningsvillkor. Humant be-
mötande. Välgjort arbete.

A. S. WAHLBERG,
Tunnelgatan 17, I, Stockholm.

**Hälsingborgs soc.-dem. kvinno-
klubb** avhåller möte 1:sta och 3:dje månda-
gen i månaden i Folkets Hus' F-sal kl. 8 e. m

FÖRLOVNINGSRINGAR.

Av 23 karats guld:
För 3 1/2 grams vikt Kr. 11: 35
" 5 " " " 16: 25
" 6 " " " 19: 50
" 7 " " " 22: 75
" 8 " " " 26: —
" 9 " " " 29: 25
" 10 " " " 32: 50
" 11 " " " 35: 75
" 12 " " " 39: —
hos

C. D. BÄCKSTRÖM, Guldsmed, Hornsg. 56 o. Upplandsg.
19 B, Stockholm.

Till landsorten mot postförskott.

Gratis! Alldeles gratis!!!!
Vägen lönar sig . . .

Bese vår

Utställning av äkta Japanska Hushållsartiklar
vilka samtliga på grund av det av oss fr.
o. m. lördagen den 23 oktober införda rabatt-
systemet kunna av envar förvärfvas allde-
les gratis.

Vi lämna alla våra kunder i Kaffe, Te,
Cacao, Choklad, Kex och Biscuits

Rabattmärken motsvarande 5 % t. o. m. 8 %

av gjorda inköp, och utbytas dessa märken
mot någon av dessa artiklar. Så kan t. ex.
den av våra kunder, som samlat rabattmär-
ken till värde av kr. 7: 50 få utbyta dessa
mot en

äkta Japansk Kaffe-Servis,

bestående av kaffe- och gräddkanna, socker-
skål samt 6 par koppar. OBS! Kunder, som
så önska, kunna naturligtvis tillbyta sig en
artikel, såsom en kopp, en kanna, en karott-
bricka o. s. v. i sänder, då motsvarande mär-
ken samlats.

Var god observera, att verklig rabatt er-
hålles, och ej någon skenbar sådan — genom
höjandet av vanliga försäljningspriser — samt
att samtliga utbytesvaror äro absolut äkta
japanska och lämnas till vårt eget kostnads-
pris.

Bliv vår kund!! Vi prestera absolut en-
dast de mest förstklassiga varor. Dagligen
nyrostat kaffe.

KRONKAFFEHANDELN,
24 Kungsgatan 24, Stockholm.

Riks 85 14.

Allm. 81 40.

Stort sortiment å
Damunderkläder, Blusliv o. Klädningar

Beställningar utföras fort och billigt!

Allm. Tel. **ERIC VESTERBERG,** Riks Tel.
242 40 Hantverkaregatan 40 6985
30133 39 Hornsgatan 39
STOCKHOLM.

7 meter mörkblå Damcheviot,

tjock, stark vintervara, 70 cm. bred, finnes
även i svart, grå, brun eller röd färg till
4:20. Blustyg 2,2 meter prima velourflanell,
70 cm. bred i 100-tals vackra mönster, som
vanligen kostar 75 öre m., erhålles till 1:10,
10 bitar 10:80, Rosatvills till underkläder,
kraftig, stark vara 32 öre met., d:o extra
prima skär eller blå, även passande till
herrkalsonger 0:40 metern. Tillskriv Otto
Oskarson, Gamla Kungsholmsbrogatan 23 A,
Stockholm.

Abbonent.

Adress.